

תורה אור • פרשת שמות • מאמר 3

ויאמר ה' אליו מי שם פה לאדם וגו'

”ויאמר אליו ה': מי שם פה לאדם?”

משה היה ”כבוד פה” מפני שנשמתו באה מתהו, שאורותיו גדולים מכדי שהכלים
יוכלו להכילים. תשובת ה', ”ואנכי אחיה עם פיך”, מחברת את האורות הגדולים של
תהו עם הכלים של תקון, שבאמצעותם יש יתרון לסוף שאינו קיים אפילו בראש.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/shemos/3

הנקודה

משה היה "כבד פה" מפני שנשמתו באה מתהו, שאורותיו גדולים מכדי שהכלים יוכלו להכילם. תשובת ה', "ואנכי אהיה עם פיך", מחברת את האורות הגדולים של תהו עם הכלים של תקון, שבאמצעותם יש יתרון לסוף שאינו קיים אפילו בראש.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

מדוע היה על ה' לומר למשה מי נותן פה לאדם? אדמו"ר הזקן פותח בדברי ספר התמונה, שלפיהם עולמנו הוא המחזור השני מבין המחזורים הקוסמיים (שמיטות), שהאריז"ל מפרש כעולם התהו ואחריו עולם התקון. שתי נשמות מתהו, חנוך ומשה, ירדו כדי לתקן את עולמנו. בתהו היו הספירות נקודות נפרדות, בעלות אורות גדולים ומעט כלים; בתקון הן מתפתחות לפרצופים מפורטים ומשולבים זה בזה, בדומה לכוחות הנשמה המתלבשים באיברי הגוף. באמצעות הכלים מתגלה דבר חדש: "נעוץ תחלתו בסופן". לרגל, הנושאת את הראש, יש מה שאין לראש; וכך גם למצוות מעשיות, ולציות של יהודי פשוט, יש במובן אחד יתרון על לימוד התורה ועל כוונות נעלות. משה, ששורשו בתהו, ראה את המעלה הזאת בתקון, חש שחסר לו הדבר וביקש מה' לשלוח אדם אחר. ה' הסכים שפיו כבד, אך הבטיח שכעצמותו, שממנה נוצרו הן תהו והן תקון, יאחד בו את המעלות של שניהם. בסיום מובאת בסוגריים הערה המוסיפה הקבלות בדוד ובמצוות דרבנן.

מבנה

1	השאלה ושני המחזורים	11
	מדוע אמר ה' למשה מי נותן פה לאדם? שני המחזורים של ספר התמונה, שהאריז"ל מפרש כעולם התהו וכעולם התקון.	
2	שתי נשמות מתהו	4-21
	חנוך ומשה ירדו מתהו, כשהם בעלי ביטול גדול, כדי לתקן את העולם: חנוך לפני המבול, ומשה ביציאת מצרים ובמתן תורה.	
3	נקודות ופרצופים	7-51
	הספירות בתהו הן נקודות נפרדות, כמו ה"עגולים" המקיפים של המחשבה; בתקון הן פרצופים מפורטים ומשולבים זה בזה, בדומה לכוחות המתלבשים באיברים, ולכן "נעוץ תחלתו בסופן".	
4	יתרון הסוף	9-81
	הרגליים נושאות את הראש; בדומה לכך, מצוות מעשיות וציות של יהודי פשוט עולים במובן אחד על לימוד התורה ועל כוונותיהם של צדיקים, בזכות הכלים של תקון.	
5	בקשתו של משה	12-101
	כשראה את המעלה החדשה הזאת בתקון, משה, נשמה מתהו שלא יכול היה להוריד את שכלו לדיבור, הכניע את עצמו וביקש מה' לשלוח אדם אחר.	
6	הפה של אדם דתקון	14-131
	ה' מסכים שמשה כבד פה, אך הפה שממשיך אור מקיף שייך לאדם דתקון, ומקורו בעצמותו של ה'.	

ה' מאחד במשה את האורות של תהו ואת הכלים של תקון; בסיום מובאת בסוגריים הערה המוסיפה את דוד, שהוא דיבור, ואת מצוות דרבנן, המלבישות אורות שלמעלה מכלים בעשייה.

מושגים

שמיטה (מחזור קוסמי) שמיטה

בספר התמונה, תקופה בעולם הנשלטת בידי מידה אלוקית אחת; עולמנו הוא השני. האריז"ל מפרש את ה"מחזור" הראשון כעולם התהו הרוחני.

תהו ותקון תהו ותקון

בתהו יש אורות גדולים בכלים מעטים, והספירות בו הן נקודות נפרדות; בתקון יש אורות מועטים בכלים רבים, והספירות בו יוצרות פרצופים המשולבים זה בזה.

פרצוף (מבנה) פרצוף

ספירה שהתפתחה למבנה שלם דמוי גוף, שיש בו ראש, אמצע וסוף, כמו בתקון, שבו חכמה נעשית אבא והספירות הרגשיות נעשות זעיר אנפין.

עיגולים ויושר עיגולים ויושר

תהו דומה לעיגולים, המקיפים; כך המחשבה חודרת בכל הגוף. תקון דומה לקו ישר, המתלבש בכלים, כמו כוחות המתלבשים באיברים.

"נעוץ תחלתן בסופן" נעוץ תחלתן בסופן

ביטוי מספר יצירה המתאר את התלות ההדדית בין הספירות בתקון, שבו יש לסוף מעלה שאין לראש, כשם שהרגליים נושאות את הראש.

אור מקיף אור מקיף

אור אלוקי גבוה מכדי להתלבש בפנים; כלי הפה, באמצעות ברכות ודיבור, ממשיך אותו למטה.

אדם ושם מ"ה אדם, שם מ"ה

אדם בגימטריה 45, כמניין שם מ"ה, המבטא באופן כללי ומקיף את התקון; אדם שעל הכסא הוא אדם דאצילות.

השאלה ושני המחזורים

1 ויאמר ה' אליו מי שם פה¹ לאדם² וגו'. להבין זה מ"ש משה לא איש דברים אנכי³ כי כבד פה כו'

"ויאמר ה' אליו: מי שם פה לאדם?" וכו'. כדי להבין זאת, את דברי משה: "לא איש דברים אנכי", "כי כבד פה" וכו',

המאמר פותח בתשובת ה' למשה בסנה, לאחר שמשה טען שהוא "לא איש דברים" אלא "כבד פה". אדמו"ר הזקן מבקש להבין הן את טענתו של משה והן את תשובת ה'.

ומה שהשיב לו הקב"ה מי שם פה כו' שהוא כולו מקשה וכי לא ידע משה זאת בתחלה מי השם פה לאדם.

ואת מה שהשיב לו הקדוש ברוך הוא: "מי שם פה" וכו' — כל העניין קשה: וכי משה לא ידע מלכתחילה מי נותן לאדם פה?

הקושי הוא שנדמה שתשובת ה' אומרת למשה דבר מובן מאליו: הרי בוודאי ידע שה' הוא שנותן לבני האדם את כוח הדיבור. לכן יש להסביר את כל חילופי הדברים.

העניין יובן ע"פ הקדמה דהנה איתא בסי' התמונה⁴ (בהקדמה לתמונה ג' דכ"ז כ"ט ל"א) שזה העולם הוא

שמיטה שניה ולפניה הי' [היה] ג"כ שמיטה אחת שהיתה נמשכת ממדת החסד והשמיטה דעכשיו

העניין יובן באמצעות הקדמה. נאמר בספר התמונה (בהקדמה לתמונה ג', דפים כ"ז, כ"ט, ל"א) שהעולם הזה הוא השמיטה השנייה, ולפניה הייתה גם שמיטה אחת, שנמשכה ממידת החסד; ואילו השמיטה הנוכחית

התשובה נפתחת בדברי ספר התמונה, חיבור קבלי שלפי הערת קה"ת מיוחס לרבי נחמיה בן הקנה. ההיסטוריה מתנהלת במחזורים גדולים המכונים שמיטות, בדומה למחזור השמיטה בן שבע השנים; עולמנו הוא השמיטה השנייה, והראשונה הייתה מונהגת במידת החסד האלוקית.

(ר"ל [רוצה לומר] שית אלפי שני דהוי עלמא וחד חרוב)⁵ הוא ממדת הפחד ולכן דרכיה חזקים וקשים

ורעים כו'. דהיינו שהי' [שהיה] בה חורבן בית ראשון ושני כו'.

(כלומר, "ששת אלפי שנים שהעולם קיים וחד חרוב") היא ממידת הפחד, ולכן דרכיה חזקות, קשות ורעות וכו'; כלומר, בה היו חורבן בית ראשון ובית שני כו'.

המאמר הארמי המצוטט כאן, שלפיו העולם מתקיים ששת אלפים שנה ונחרב לאלף שנה, מתאר את המחזור הנוכחי. הוא נשלט בידי הפחד, כינוי נוסף לגבורה — מידת הדין האלוקית — ולכן תולדותיו כוללות אירועים קשים, כגון חורבן שני בתי המקדש.

משא"כ בשמיטה הראשונה שהיתה ממדת חסד היתה העבודה באופן אחר וגם התורה הי' [היה] באופן אחר יעו"ש [יעו"ש שם] והיו רק טוב וחסד כו'

לא כך היה בשמיטה הראשונה, שהייתה ממדת החסד: העבודה הייתה באופן אחר, וגם התורה הייתה באופן אחר (עיינו שם בהרחבה), והיו בה רק טוב וחסד וכו'.

בשמיטה הראשונה הכול נבע ממדת החסד, ולכן העבודה האלוקית, ואף התורה, קיבלו בה צורה אחרת. המאמר מפנה את הקורא לספר התמונה להרחבה.

כך דעת ס' התמונה ואחריו נמשכו המקובלים האחרונים לדון מזה שמוכרח להיות עוד חמש שמיטות אחר שמיטה זו כי צ"ל ז' שמיטות כנגד ז' מדות עליונות כו'

זו דעת ספר התמונה, ובעקבותיו הסיקו המקובלים המאוחרים שחייבות להיות עוד חמש שמיטות אחרי שמיטה זו, שכן צריכות להיות שבע שמיטות כנגד שבע המידות העליונות וכו'.

מכיוון שכל מחזור מקביל למידה אחת, הסיקו המקובלים המאוחרים שלאחר המחזור שלנו יבואו עוד חמישה מחזורים, כך שיהיו שבעה בסך הכול, אחד כנגד כל אחת משבע המידות.

(וכמ"ש שם בסה"ת [בספר התמונה]) אבל האריז"ל [הארי"ז זכרוננו לברכה] פליג ע"ז⁶ במה שלמדו שצ"ל עוד הי' שמיטות וגם בענין מה שעוה"ז הוא שמיטה שניה עם היות דס"ל [דסבירא ליה / דסבירא להו] ג"כ כן.

(וכמו שכתוב שם בספר התמונה). אבל האריז"ל חולק על כך בנוגע למסקנה שצריכות להיות עוד חמש שמיטות, וגם בנוגע לכך שהעולם הזה הוא השמיטה השנייה, אף שגם הוא סובר כך.

האריז"ל, גדול המקובלים, דוחה את המסקנה שלאחר המחזור שלנו יבואו עוד חמישה מחזורים. הוא גם מפרש מחדש את הרעיון שעולמנו הוא המחזור השני, אף שהוא מקבל את עצם הקביעה.

ולכן פתחה התורה בבי"ת בראשית⁷ לומר שכבר היתה שמיטה א' ועכשיו היא שמיטה שנייה [שניה]. אבל

ולכן פתחה התורה באות בי"ת של "בראשית", כדי לומר שכבר הייתה שמיטה אחת, וכעת זו השמיטה השנייה. אבל

גם לשיטת האריז"ל, המילה הראשונה בתורה, "בראשית", פותחת באות בי"ת שערכה המספרי שתיים, כדי לרמוז שקדם לעולמנו מחזור קודם.

פי' האריז"ל [הארי"ז זכרוננו לברכה] דאין הכונה לומר⁸ שהי' [שהיה] עולם גשמי כמו עוה"ז דעכשיו עם שמים וארץ גשמיים ודצח"מ [ודומם צומח חי מדבר]

האריז"ל הסביר שאין הכוונה לומר שהיה עולם גשמי כמו העולם הזה כיום, עם שמים וארץ גשמיים ועם דומם, צומח, חי ומדבר [ארבע ממלכות הטבע],

לפי פירושו, המחזור הקודם לא היה יקום גשמי ובו שמים, ארץ וארבע ממלכות הטבע: דומם, צומח, בעלי חיים ובני אדם.

כי זה לא הי' [היה] רק בשמיטה זו דוקא לבד וענין השמיטה שהיתה לפני זו הוא ענין עולם התהו

כי הדבר היה קיים רק בשמיטה זו, דווקא בה בלבד. וענין השמיטה שקדמה לזו הוא ענין עולם התהו,

עולם גשמי קיים רק במחזור הנוכחי. "השמיטה הראשונה" היא עולם התהו, עולם רוחני שקדם לעולם המתוקן.

דהיינו ענין ז' מלכין קדמאין דתהו שמתו שהוא ענין ספירות רוחניי' כנודע וענין שמיטה דעכשיו הוא

ענין עולם התקון שנעשה אח"כ (ועיין בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' קדושים⁹ ובעמ"ה [ובעמק המלך]

שער עולם התהו פמ"ו ד' כ"ה ע"א) וכנודע בכהאריז"ל [בכתבי האריז"ל]:

כלומר, ענין שבעת המלכים הקדמונים של התהו שמתו, שהם ספירות רוחניות, כידוע; וענין השמיטה הנוכחית הוא ענין עולם התיקון, שנוצר לאחר מכן (וראו לקוטי תורה, פרשת קדושים, ועמק המלך, שער עולם התהו, פרק מ"ו, דף כ"ה ע"א), כידוע בכתבי האריז"ל.

הקבלה מתארת את התהו כ"שבעת המלכים הקדמונים" שמלכו ו"מתו" — ספירות רוחניות שלא יכלו להתקיים בצורתן הראשונה; המחזור הנוכחי הוא עולם התיקון שבא אחריהם. לפי הערת קה"ת, לקוטי תורה המצוין כאן חיבורו של האריז"ל הנושא שם זה.

קטע 2 • 211-4

שתי נשמות מתהו

2 והנה שתי נשמות משמיטה הראשונה דהיינו מבחי' עולם התהו שלפני עולם התיקון ירדו ונמשכו

למטה לשמטה שניה

והנה, שתי נשמות מהשמיטה הראשונה, כלומר מבחינת עולם התהו שקדם לעולם התיקון, ירדו ונמשכו למטה, לשמיטה השנייה,

שתי נשמות מהמחזור הראשון, עולם התהו, ירדו אל המחזור השני, עולם התיקון. כעת הטקסט מזהה אותן.

שהוא בחי' התקון והם חנוך ומשה דבחנוך כתי' [כתיב] ויתהלך חנוך¹⁰ את האלקי' לומר שכבר התהלך

את¹¹ האלקי' בשמטה האי'

שהיא בחינת התיקון. ואלו הן חנוך ומשה. על חנוך נאמר: "ויתהלך חנוך את האלקים", כלומר, הוא כבר התהלך עם האלקים בשמיטה הראשונה.

אלו הם חנוך ומשה. התורה אומרת: "ויתהלך חנוך את האלקים", ואת הפועל קוראים כאומר שהוא כבר התהלך עם האלקים קודם לכן, במחזור הראשון.

וכן במשה¹² כתי' [כתיב] מן המים משיתהו.¹³ דהיינו משמטה ראשונה שהיא היתה מבחי' חסד¹⁴ הנק' מים.

וכך גם על משה נאמר: "מן המים משיתהו", כלומר, מן השמיטה הראשונה, שהייתה מבחינת חסד, הנקרא מים.

בת פרעה קראה למשה על שם "מן המים משיתהו". המים מסמלים את החסד, מידתו של המחזור הראשון, ולכן הפסוק רומז שנשמת משה נמשכה משם.

3 ומשם משיתהו לשמיטה דעכשיו כו' ועיקר ירידתם לזו השמיטה הוא כדי לתקן העולמות כי הם שרשם גבוהים מאד יען היותם למעלה מבחי' נשמות דשמטה זו

ומשם "משיתהו" אל השמיטה הנוכחית וכו'. עיקר ירידתם לשמיטה זו הוא כדי לתקן את העולמות, שכן שורשם גבוה מאד, משום שהם למעלה מבחינת הנשמות של שמיטה זו;

מן המחזור הראשון נמשך משה אל המחזור שלנו. שתי נשמות אלה ירדו בעיקר כדי לתקן את העולמות, משום ששורשן גבוה מאד, למעלה מנשמות השייכות למחזור הנוכחי.

דהיינו ששם נמצא הביטול הרבה יותר מאשר נמצא בשמיטה זו ולכן נאמר במשה ונחנו מה.¹⁵

כלומר, שם נמצא ביטול במידה רבה הרבה יותר מאשר בשמיטה זו. לכן נאמר על משה: "ונחנו מה?"

מעלתן היא בביטול גדול יותר לפני ה' מזה שקיים במחזור שלנו. משום כך יכול היה משה לומר: "ונחנו מה?"

4 והאיש משה ענו מאד¹⁶ כו' וגם ראה שם נשמות גבוהות שלמעלה ממנו כמו חנוך למך כו'.

"והאיש משה היה עניו מאד" וכו'. הוא גם ראה שם נשמות נעלות ממנו, כגון חנוך ולמך וכו'.

ענוותנותו הגדולה של משה קשורה למה שראה "שם", במקורו: נשמות נעלות אף ממנו, כגון חנוך ולמך.

ולכן ירדו לשמטה זו לתקנה ג"כ. שחנוך הי' [היה] קודם דור המבול שהיה העולם בתכלית השפלות כמ"ש קץ כל בשר¹⁷ בא לפני כו'.

ולכן ירדו לשמיטה זו כדי לתקן גם אותה. חנוך חי לפני דור המבול, כשהעולם היה בשפלות גמורה, כפי שנאמר: "קץ כל בשר בא לפני" וכו'.

נשמות אלה ירדו כדי לתקן גם את המחזור שלנו. חנוך חי לפני דור המבול, כשהעולם שקע בשפל המדרגה, כפי שאמר ה' לנח: "קץ כל בשר בא לפני".

ולכן ירד חנוך לזה העולם לתקן אותו שלא יחזור לגמרי לתהו ובהו. רק שיהי' [שיהיה] מכול על הארץ לטהר הארץ וישארו נח ובניו קיימי' בתיבה.

ולכן ירד חנוך לעולם הזה כדי לתקן אותו, שלא יחזור כולו לתהו ובהו, אלא יבוא מכול על הארץ לטהר אותה, ונח ובניו יישארו בחיים בתיבה.

ירידתו של חנוך מנעה מהעולם לשוב לתהו ובהו מוחלט. במקום זאת בא המכול כדי לטהר את הארץ, ונח ובניו ניצלו בתיבה.

אבל אם לא הי' [היה] חנוך הי' [היה] העולם חרב לגמרי ולא הי' [היה] נשאר אף נח ובניו. וכן משה ירד לגאול את ישראל ושיהי' [ושיהיה] מתן תורה על ידו כו':

אבל אילו לא היה חנוך, העולם היה חרב לגמרי, ואף נח ובניו לא היו נשארים. וכך גם משה ירד כדי לגאול את ישראל, וכדי שמתן תורה יהיה על ידו וכו'.

כלי חנוך היה העולם חרב כליל, ואף משפחתו של נח לא הייתה ניצלת. בדומה לכך, משה ירד כדי לגאול את ישראל ולהיות זה שבאמצעותו ניתנה התורה.

קטע 3 • 51-7

נקודות ופרצופים

5 והנה ההפרש בין תהו לתקון¹⁸ ידוע בעי' [בעץ חיים] שהתהו לא¹⁹ הי' [היה] בחי' פרצופים רק העשר ספירות היו בבחי' נקודות ר"ל [רוצה לומר] נקודת חסד נקודת הגבורה²⁰ כו'.

והנה, ההבדל בין תהו לתיקון ידוע מעץ חיים: בתהו לא היו הספירות בבחינת פרצופים, אלא עשר הספירות היו בבחינת נקודות, כלומר נקודת חסד, נקודת גבורה וכו'.

כעת מוסבר ההבדל בין תהו לתיקון כפי שהוא מתואר בעץ חיים של הארז"ל. בתהו הספירות לא היו פרצופים, כלומר מבנים שלמים המורכבים מחלקים רבים, אלא נקודות יחידות: נקודת חסד, נקודת גבורה וכן הלאה.

דהיינו שלא נתחלקה הספי' [הספירה / הספירות] לפרטי פרטיות באורך ורוחב כ"א היתה נקודה א' בדרך כללי וקיצור מופלג זו חסד וזו גבורה²¹ כו'

כלומר, הספירה לא התחלקה לפרטי פרטים באורך וברוחב, אלא הייתה נקודה אחת, באופן כללי ובתמציתיות רבה: זו חסד וזו גבורה וכו'.

כל אחת מספירות תהו הייתה נקודה אחת בלתי מחולקת, מידה כללית ומרוכזת מאוד, ללא פרטים או התפשטות. היא הייתה פשוט "חסד" או פשוט "גבורה".

וגם היו הע"ס [העשר ספירות] זה תחת זה שהיו מפורדים²² זה מזה שחסד הי' [היה] בפ"ע [בפני עצמו] וגבורה בפ"ע [בפני עצמו] ולא היו מתכלליי זה מזה (ולכן היו רק נקודות כו' דהא בהא תליא).^{23, 24}

וכן עשר הספירות היו זו תחת זו, כך שהיו נפרדות זו מזו: חסד בפני עצמה וגבורה בפני עצמה, והן לא נכללו זו בזו (ולכן היו רק נקודות וכו', כי הדברים תלויים זה בזה).

גם בספירות תהו עמדה ספירה אחת מתחת לאחרת, וכל אחת הייתה נפרדת ולא מעורבת באחרות. ההערה שבסוגריים מוסיפה שהנפרדות שלהן והיותן נקודות בלבד קשורות זו בזו: דבר אחד תלוי בחברו.

משא"כ עולם התקון הוא שנעשו הספ"י [הספירה / הספירות] בבחי' פרצופי' [פרצופים / פרצופין] מחכמה נבנה פרצוף אבא ומו"ק [ומו' קצוות] פרצוף ז"א²⁵

אבל בעולם התיקון נעשו הספירות בבחינת פרצופים: מחכמה נבנה פרצוף אבא, ומשש הקצוות נבנה פרצוף זעיר אנפין;

בתיקון התפתחה כל ספירה לפרצוף: חכמה נעשתה לפרצוף הנקרא אבא, ושש הספירות הרגשיות יחד נעשו לפרצוף הנקרא זעיר אנפין. בהערת קה"ת מצוטט מעץ חיים שגם בינה נעשתה לפרצוף הנקרא אמא, והנקודה העשירית נעשתה לפרצוף הנקרא בת.

שהוא שנתחלקי' [שנתחלקה] הספ"י [הספירה / הספירות] בהתפשטותי' [בהתפשטות] לפרטי פרטי' טפ"ט [ט' פעמים ט'] ובכל א' ראש תוך סוף והי"ח [והי' חסדים] המגדילי' עד שנעשה רמ"ח איברים כו'²⁶

כלומר, הספירה התחלקה, בהתפשטותה, לפרטי פרטים, תשע פעמים תשע, ובכל אחת ראש, תוך וסוף, וכן חמשת החסדים המגדילים, עד שנוצרו רמ"ח איברים וכו';

פרצוף הוא ספירה שנפרשה לפרטים עדינים, בדומה לגוף. לפי החשבון הקבלי, תשע פעמים תשע (81), שלכל אחד מהן ראש, תוך וסוף (243), בצירוף חמשת החסדים המגדילים, יוצרים רמ"ח איברים.

וגם נעשה התכללות הספ"י [הספירה / הספירות] זו מזו והמשל לשני בחי' אלו יובן ג"כ בכחות²⁷ הנפש שבגוף. שרמ"ח כחות הנפש מתלבשים ברמ"ח איברי הגוף. כח הראי' [הראיה] מתלבש בעין.²⁸

וכן נוצרה התכללות של הספירות זו בזו. את המשל לשתי הבחינות האלה אפשר להבין גם מכוחות הנפש שבגוף: רמ"ח כוחות הנפש מתלבשים ברמ"ח איברי הגוף. כוח הראייה מתלבש בעין,

בתיקון גם נכללו הספירות זו בזו, וכל אחת מהן כללה משהו מן האחרות. את שני המאפיינים — חלוקה לפרטים והתכללות — אפשר להבין מכך שרמ"ח כוחות הנפש מתלבשים ברמ"ח איברי הגוף, החל מכוח הראייה שמתלבש בעין.

6 וכח השמיעה באזן. וכח המעשה בידיים. וכח ההילוך ברגלים כו'. ובחיי זו הוא ענין התפשטות והתלבשות כחות הנפש בכלים שהן האיברים.

כוח השמיעה נמצא באוזן, כוח העשייה בידיים וכוח ההליכה ברגליים וכו'. בחינה זו היא ענין התפשטותם והתלבשותם של כוחות הנפש בכלים, שהם האיברים.

כל כוח פועל באיבר המתאים לו: השמיעה באוזן, העשייה בידיים וההליכה ברגליים. כך כוח הנפש מתפשט ומתלבש בכלים — האיברים; זהו משל לפרצופי התיקון.

ועוד נמצא בחיי אחת הכוללת את כל פרטי הכחות המתחלקי באיברים הנ"ל ומקפת עליהם מכל צד מראשו עד רגלו.²⁹

נמצאת גם בחינה אחת הכוללת את כל הכוחות הפרטיים המתחלקים בין האיברים הנזכרים, ומקיפה אותם מכל צד, מן הראש ועד הרגליים.

מלבד הכוחות האלה, יש כוח אחד שאינו מוגבל לאיבר מסוים. הוא כולל את כל הכוחות הפרטיים ומקיף אותם מכל צד, מן הראש ועד הרגליים.

7 והיינו בחיי המחשבה של האדם³⁰ כנראה בעליל שכאשר יכוה בצפורן רגלו תרגיש תיכף המחשבה את הכאב

כלומר, בחינת המחשבה של האדם: כפי שניכר בבירור, כאשר הוא נכוה בצפורן רגלו, מחשבתו חשה מיד בכאב.

הכוח המקיף הזה הוא המחשבה. כאשר אדם נכוה בצפורן רגלו, מחשבתו חשה מיד בכאב.

וכן כשירצה לנענע רגלו תתנענע תיכף ומיד שיעלה במחשבתו לנענע רגלו שמזה ראי' [ראיה] שהמחשבה ישנה ברגל גייכ והיא שם בכחי מקיף כו'.³¹

וכן, כשהוא רוצה להזיז את רגלו, היא זזה מיד, ברגע שעולה במחשבתו להזיזה. מכאן מוכח שהמחשבה מצויה גם ברגל, והיא שם בבחינת מקיף, וכך הלאה.

בדומה לכך, ברגע שהוא חושב להזיז את רגלו, היא זזה. הדבר מראה שהמחשבה מצויה אפילו ברגל, לא ככוח השוכן בה, אלא כנוכחות מקיפה.

והנה ענין התלבשות הכחות באיברים הוא משל לבחי' פרצופים דיושר שמתלבשי בכלים כדוגמת פרצוף מוחין וזרועות כו'.

והנה, התלבשות הכוחות באיברים היא משל לבחינת פרצופי היושר, המתלבשים בכלים, בדומה לפרצוף של מוחין וזרועות וכדומה.

הכוחות המתלבשים באיברים הם המשל לפרצופי היושר, קו התיקון הישר, שאורותיהם מתלבשים בכלים הערוכים בדמות גוף: מוחין, זרועות וכדומה.

(ובחיי התהו הוא בחיי עיגולים שהם בחיי מקיפים וזהו כמשל המחשבה כו')³² (ועיין ע"פ ויאמר מלך מצרים למילדות³³ כו' שנתבאר ענין זה באריכות מענין עגולים ויושר)

(בחינת התהו היא בחינת העיגולים, שהם בחינת מקיפים, והדבר דומה למשל המחשבה וכדומה.) (ועיין במאמר על "ויאמר מלך מצרים למילדות" וכדומה, שבו מבואר עניין זה באריכות בהקשר של עיגולים ויושר.)

תהו, לעומת זאת, מקביל לעיגולים, שהם מקיפים, בדומה למחשבה המקיפה את הגוף כולו בלי לשכון באיבר מסוים. הסוגריים השניים מפנים למאמר על "ויאמר מלך מצרים למילדות", שלפי הערת קה"ת הוא מאמר של אדמו"ר הזקן משנת תקס"ה (1804-05), שנדפס בתורה חיים.

והנה לפי שביושר³⁴ דתקון נתחלקו הספירות בפרטיות בבחי' פרצופים לכך נמצא בהם דבר חדש מעלה יתירה אשר לא היתה בעולם התהו בהיותן בבחי' נקודות זת"ז [זה תחת זה].

והנה, מאחר שביושר של התיקון הספירות התחלקו לפרטים בבחינת פרצופים, מצויה בהן מעלה חדשה, שלא הייתה בעולם התהו, כשהיו בבחינת נקודות זו תחת זו.

מאחר שספירות התיקון מחולקות לפרטי פרצופים, יש בהן דבר חדש — מעלה שלא הייתה בתהו, שבו היו נקודות נפרדות זו תחת זו.

והיינו מ"ש בס"י [בספר יצירה] נעוץ תחלתן בסופן^{35,36} וסופן בתחלתן.³⁷ שיש מעלה בסוף מה שאין בראש. שזה לא נמצא בעולם התהו³⁸ רק בעולם התקון מפני שנעשו בבחי' פרצופים.

וזהו שנאמר בספר יצירה: "נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן": יש מעלה בסוף שאינה בראש. דבר זה נמצא רק בעולם התיקון, ולא בעולם התהו, מפני שנעשו בבחינת פרצופים.

זהו מאמר ספר יצירה, שלפיו תחילת הספירות "נעוצה" בסופן וסופן בתחילתן: לסוף יש מעלה שחסרה בראש. תלות הדדית כזאת קיימת רק בתיקון, שבו הספירות נעשו לפרצופים.

קטע 4 • 81-9

יתרון הסוף

8 והוא עד"מ מכחות הנפש שבגוף שהשכל מלוכש במוח שבראש שהוא המעולה וראש לכל כחות הנפש

וזה בדומה לכוחות הנפש שבגוף: השכל מלוכש במוח שבראש, שהוא המעולה והראשון לכל כוחות הנפש.

המשל הוא שהשכל שוכן במוח, בראש, והוא הגבוה מכל כוחות הנפש והראשון שבהם.

ואח"כ בידים מתלבש כח המעשה לכתוב ולצייר ולעשות כל מלאכת אומן שהוא כח פחות בערך לגבי כח השכל שבמוח³⁹

לאחר מכן, בידיים מלובש כוח העשייה — לכתוב, לצייר ולעשות כל מלאכת אומן; כוח זה נחות בהשוואה לכוח השכל שבמוח.

למטה ממנו נמצא בידיים כוח העשייה: כתיבה, ציור וכל מלאכה. בהשוואה לשכל שבמוח, זהו כוח נחות יותר.

ואח"כ ברגלי מתלבש הכח היותר נמוך שבמעשה כח ההילוך לבד וכאשר נעריך הכחות בעצמן זה לזה מצד עצם מהותן

לאחר מכן, ברגליים מלובש כוח העשייה הנמוך ביותר — כוח ההליכה בלבד. וכאשר נשווה את הכוחות עצמם זה לזה, מצד עצם מהותם,

הנמוך מכול הוא הכוח שברגליים — ההליכה הפשוטה. כעת משווה המאמר בין הכוחות כפי שהם מצד מהותם.

כמו שהם קודם התלבשות באיברים ודאי ימצא שכח השכל הוא מרומם ונעלה לגמרי בכל מכל כל מכח המעשה שבידיים ורגליים כו' כי הוא כח מפנימי^[מפנימיות / מפנימית] הנפש ונעלה מעלה מן כח ההלך שהוא רק מחיצונית הנפש.

כפי שהם לפני התלבשותם באיברים, ודאי ימצא שכוח השכל נעלה ומרומם לחלוטין, מכל בחינה ובכל מובן, מכוח העשייה שבידיים וברגליים וכו'; שכן הוא כוח שמקורו בפנימיות הנפש, ונעלה לאין ערוך מכוח ההליכה, שמקורו רק בחיצוניות הנפש.

לפני שהכוחות מתלבשים באיברים, השכל גבוה לאין ערוך מכוחות העשייה וההליכה. מקורו בפנימיות הנפש, ואילו ההליכה מקורה רק בחיצוניות הנפש.

אמנם כשנתלבשו בכלים כח השכל בראש וכח ההילוך ברגלים אזי ימצא מעלה ברגל שאינו בראש אולם כאשר הם מתלבשים בכלים — כוח השכל בראש וכוח ההליכה ברגליים — מתגלה ברגל יתרון שאינו קיים בראש;

לאחר שהכוחות מתלבשים בכליהם, השכל בראש וההליכה ברגליים, מתברר שלרגל יש יתרון שחסר לראש.

שהרי הרגלים מעמידים את הראש ומוליכים אותו ממקום למקום ואין נמצא כח זה בראש כלל.

שהרי הרגליים מחזיקות את הראש ומוליכות אותו ממקום למקום, ואילו כוח זה אינו נמצא בראש כלל.

הרגליים מחזיקות את הראש ומוליכות אותו ממקום למקום, דבר שהראש אינו מסוגל לעשות כלל.

הרי נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן⁴⁰ שיש מעלה בהסוף שאינו בהראש כו'. וזה בא דוקא מצד התלבשות הכח בכלי הרגל דוקא:⁴¹

הרי "תחילתן נעוצה בסופן וסופן בתחילתן": יש יתרון בסוף שאינו בראש וכו'. ויתרון זה נובע דווקא מהתלבשות הכוח בכלי של הרגל דווקא.

זהו עניין "תחילתן נעוצה בסופן": לסוף יש יתרון על הראש. יתרון זה נובע רק מהתלבשות הכוח בכלי של הרגל.

9 והנמשל יובן ההפרש בין עגולים דתהו ליושר דתקון. דשם בתהו היו זה תחת זה ולא היו בבחי' פרצוף. ע"כ לא⁴² הי' [היה] נמצא בחי' זו דנעוץ סופן כו'.

ובמשל הנמשל יובן ההבדל בין העיגולים של תהו לבין היושר של תיקון. בתהו הם היו זה מתחת לזה, ולא היו בבחינת פרצוף; לכן לא נמצאה בחינה זו של "נעוץ סופן" וכו'.

ביישום הדברים: בתהו היו הספירות עיגולים, זה מתחת לזה, ולא יצרו פרצוף. לכן לא היה יכול להתקיים שם הקשר ההדדי בין הסוף להתחלה.

אבל בתקון שנתלבשו בכלים רבים בבחי' פרצוף אזי נעשה בחי' זו מצד הכלים שיש ברגל מה שאין בראש כו'.

אבל בתיקון, שבו התלבשו בכלים רבים בבחינת פרצוף, נוצרה בחינה זו מכוח הכלים: יש ברגל מה שאין בראש וכו'.

בתיקון, שבו האורות התלבשו בכלים רבים היוצרים פרצוף, מעלה זו נוצרת באמצעות הכלים: ברגל יש דבר שאין בראש.

וכדוגמא זו דנעוץ סופן בתחלתן שהוא ענין מבלי אשר ימצא ראש וסוף⁴³ שיש מעלה בסוף מה שאינו בראש⁴⁴ יובן ג"כ במצות

ועל פי הדוגמה של "נעוץ סופן בתחלתן" — עניין שאין בו ראש וסוף, ובו יש בסוף מעלה שאינה בראש — יובן הדבר גם ביחס למצוות

אותו דפוס, שבו אין ראש ואין סוף משום שבסוף יש מעלה שאינה בראש, מופיע גם במצוות. בהערת קה"ת מובא מספר המאמרים תע"א: בעצם יש ראש וסוף, אך הם כלולים זה בזה במידה כזו שהסוף משלים את הראש והראש מקבל ממנו.

(שהם ג"כ בחי' תקון כמ"ש זאת התורה אדם)⁴⁵ שיש מעלה במצות מעשיות שהם גבוהים בבחי' א' יותר מן התורה (עם היות שהתורה היא בחי' פנימיות והמצות הם בחי' חיצוניות מעשה לבד)

(שגם הן בבחינת תיקון, כפי שנאמר: "זאת התורה אדם"), יש מעלה במצוות המעשיות, שהן גבוהות מן התורה מבחינה אחת (אף שהתורה היא בבחינת פנימיות והמצוות הן בבחינת חיצוניות, מעשה בלבד).

המצוות שייכות לתיקון, כפי שרומז הפסוק "זאת התורה אדם", שכן אדם מציין את תיקון. לימוד התורה הוא הפנימיות, והמצוות המעשיות הן החיצוניות בלבד; ואף על פי כן, מבחינה אחת המצוות המעשיות גבוהות יותר.

שהרי מבטלים מת"ת [מתלמוד תורה] לצורך הלויית המת גם מצינו שבשביל הכנסת כלה ביטלו מק"ש [מקריאת שמע] כנז' [כנזכר] בינוקא דבלק⁴⁶ בריחא דלבושייכו כו'

שהרי מבטלים לימוד תורה כדי ללוות את המת; וכן מצאנו שלצורך הכנסת כלה ביטלו את קריאת שמע, כפי שמוזכר [בסיפורו של] הינוקא של [פרשת] בלק: "בריחא דלבושייכו" וכו'.

הראיה היא שמפסיקים את לימוד התורה כדי ללוות את המת. ובסיפור שבזוהר על הינוקא, ילד מופלא, שני חכמים שסייעו לחתן ולכלה להינשא החמיצו את זמן קריאת שמע, והילד ידע זאת מריח בגדיהם.

[אף שבק"ש] [שבקריאת שמע] יש יחודי עליונים (כו') גם ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] עשה דוחה ל"ת [לא תעשה]⁴⁷ כמו מילה בצרעת. ושעטנו בציצית.⁴⁸

[אף שבקריאת שמע יש ייחודים עליונים וכו']. גם אמרו חז"ל שעשה דוחה לא תעשה, כמו מילה בצרעת ושעטנו בציצית.

הדבר נכון אף שקריאת שמע פועלת ייחודים נשגבים למעלה. הכלל שקבעו חז"ל, שעשה דוחה לא תעשה, מראה את אותו עניין: מקיימים מצוות מילה גם במקום שבו היא מסירה סימן של צרעת, ובציצית מותר לשלב צמר ופשתן, אף שזהו שעטנו.

אשר כ"ז [כל זה] הוא מפני שיש מעלה במעשה שהוא בחי' נה"י [נצח הוד יסוד] בחי' רגלין מה שלמעלה גם מח"ע [מחכמה עילאה].

כל זה משום שיש מעלה במעשה, שהוא בבחינת נה"י — בחינת הרגליים — מעלה שלמעלה אפילו מחכמה עילאה.

כל זה משום שהמעשה מקביל לנצח, הוד ויסוד, "רגלי" הפרצוף, ומבחינה מסוימת מדרגה זו עולה אפילו על חכמה עילאה.

ולכן גם הדיוט⁴⁹ שבישראל המקיים איזו מצוה מעשיית בלי כוונות וסודות רק מפני שכך צוה הקב"ה יוכל להיות שיהי' [שיהיה] זה יקר בעיני השם בבחי' אחת מכמה כוונות והשגות שבצדיקים] כו'.

ולכן גם אדם פשוט בישראל המקיים מצווה מעשית כלשהי בלי כוונות וסודות, אלא רק מפני שכך ציווה הקדוש ברוך הוא, ייתכן שהיא יקרה בעיני ה' מבחינה אחת יותר מכוונות והשגות רבות של צדיקים וכו'.

לכן יהודי פשוט המקיים מצווה בלי לדעת את הכוונות המיסטיות שבה, אלא רק מפני שה' ציווה, עשוי להיות יקר בעיני ה' מבחינה אחת יותר מן הכוונות וההשגות הרבות של צדיקים.

כי יש בחי' מעלה יתירה בבחי' תמכין דאורייתא יותר מעיני העדה כנ"ל במשל הרגל לגבי הראש כו'

כי יש מעלה נוספת בבחינת "תומכי התורה" על פני "עיני העדה", כפי שהוסבר לעיל במשל הרגל ביחס לראש וכו'.

"תומכי התורה" (תמכין דאורייתא), שם לבחינת נצח והוד, הרגליים, מייצגים כאן את מי שעובדים את ה' באמצעות מעשים, ו"עיני העדה" מייצגות את חכמי העדה, הראש. כשם שלרגל יש יתרון על הראש, כך לתומכים יש יתרון על העיניים.

(ועדי"ז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] גדול העושה צדקה בסתר⁵⁰ יותר ממשה רבינו וכמ"ש במ"א) וזהו דוקא מצד עולם התקון ששם נעשה בחי' זו דנעוץ סופן כו' והיינו לפי שבתקון הוא רבוי הכלים ומצד הכלים דוקא

(ועל דרך זו אמרו חז"ל: "גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבינו", כפי שהוסבר במקום אחר). הדבר הוא דוקא מכוחו של עולם התיקון, שבו נוצרה בחינה זו של "נעוץ סופן" וכו'; כלומר, מפני שבתקון יש ריבוי כלים, ודוקא מכוח הכלים

בדומה לכך אמרו חז"ל שמי שנותן צדקה בסתר גדול ממשה. כל זה שייך לעולם התיקון, משום שבו הכלים מרובים.

נמצא בחי' זו כנ"ל משא"כ בתהוה היו האורות מרובים והכלים מועטים לא הי' [היה] בחי' זו כו':

נמצאת בחינה זו, כפי שהוסבר לעיל. לעומת זאת, בתהוה היו האורות מרובים והכלים מועטים, ולכן בחינה זו לא הייתה קיימת וכו'.

מעלה זו קיימת רק מכוח הכלים. בתהוה, שבו האורות היו מרובים והכלים מועטים, היא לא הייתה קיימת.

קטע 5 • 101-12

בקשתו של משה

10 והנה כבר נתבאר שנשמת משה הי' [היה] משמטה א' ונמשכה לעולם התקון והוא הי' [היה] מבחי' חכ' [חכמה] שהוא בחי' ראייה.

כבר הוסבר שנשמת משה הייתה מהשמיטה הראשונה, והיא נמשכה לעולם התיקון; מדרגתו הייתה בחינת חכמה, שהיא בחינת ראייה.

כפי שהוסבר לעיל, נשמת משה באה מהמחזור הראשון, תהוה, ונמשכה לתיקון. זו הייתה נשמה של חכמה, וחכמה קשורה לראייה.

כמ"ש בו וירא ראשית לו.⁵¹ לכך כשראה משה בבחי' ראי' [ראיה] ממש בכל עולם התקון דאצילות שירד ונמשך בו.

כפי שנאמר עליו: "וירא ראשית לו". לכן, כאשר משה ראה בראייה ממש את כל עולם התיקון שבאצילות, שאלו ירד ונמשך,

הכתוב "וירא ראשית לו" נאמר על משה: "ראשית" היא אחד משמותיה של חכמה, ו"וירא" מתאים לתכונת הראייה שלה. בראייה זו הוא ראה ממש את כל עולם התיקון שבאצילות, שאליו ירד.

מה שנעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן⁵² שזה היי [היה] בעיניו דבר חדש ממש שהרי לא נמצא זה בעולם התהו כו'.

את הדבר ש"תחילתן נעוצה בסופן וסופן בתחילתן", שהיה בעיניו חידוש ממש, שהרי דבר זה אינו מצוי בעולם התהו וכו',

הוא ראה שבתיקון תחילתן נעוצה בסופן וסופן בתחילתן. הדבר היה חדש לחלוטין בעיניו, שכן אין דוגמתו בתהו, שבו שורש נשמתו.

נתפלא מאד ע"ז ולכן השפיל עצמו נגד הנשמוי [הנשמות] דעולם התיקון ואמר שלח נא ביד תשלח⁵³ כו'.

הוא התפלא על כך מאוד. לכן השפיל את עצמו לפני נשמות עולם התיקון ואמר: "שלח נא ביד תשלח" וכו'.

משה נדהם מכך, השפיל את עצמו לפני נשמות התיקון וביקש מה' לשלוח משהו אחר: "שלח נא ביד תשלח".

כי יש בהם מעלה יתירה יותר ממנו מצד הכלים דתקון שנעוץ סופן כו'. משא"כ אצלו ששרשו מתהו.⁵⁴

שכן יש בהן יתרון עליו מצד הכלים של התיקון, שבהם "סופן נעוץ" וכו'; ואילו אצלו אין הדבר כך, משום ששורשו מתהו.

הוא חש שלנשמות התיקון יש יתרון עליו, משום שהכלים שלהן מאפשרים לסוף לכלול דבר שאין בראשית. אצלו, ששורש נשמתו בתהו, לא היה הדבר כך.

11 וז"ש [וזהו שכתוב] כי כבד פה וכבד לשון אנכי⁵⁵ ר"ל [רוצה לומר] ששרשו מתהו ששם היו האורות גדולים ולא היו יכולים להתלבש בכלים. וזהו ענין כבד פה שלא היי [היה] יכול להשפיע אור שכלו לתוך כלי הפה.

וזהו [פירוש] הכתוב: "כי כבד פה וכבד לשון אנכי" — כלומר, שורשו מתהו, שבו האורות היו גדולים ולא יכלו להתלבש בכלים. וזהו עניינו של "כבד פה": הוא לא יכול היה להמשיך את אור שכלו אל תוך כלי הפה.

דברי משה "כבד פה וכבד לשון" משקפים את שורשו בתהו, שבו האורות היו גדולים מכדי להתלבש בכלים. לכן הוא לא יכול היה להמשיך את אור שכלו אל תוך "כלי" הפה, כלומר, אל תוך הדיבור.

12 וזה היי [היה] בעיניו חסרון גדול ומעלת התקון שהכלים מרובים להכיל האורות נפלאה ויקרה בעיניו ע"כ אמר שלח נא ביד תשלח⁵⁶ דהיינו מי שהוא מעולם התיקון כי בתקון

והדבר נחשב בעיניו לחסרון גדול, ואילו מעלתו של עולם התיקון, שכליו מרובים כדי להכיל את האורות, הייתה מופלאה ויקרה בעיניו. לכן אמר: "שלח נא ביד תשלח" — כלומר, שלח מי ששייך לעולם התיקון. שכן בעולם התיקון

משה ראה בכבודות פיו חסרון גדול, והתפעל מעולם התיקון, שכליו המרובים יכולים להכיל את האורות. משום כך ביקש מה' לשלוח משהו מעולם התיקון.

נמצא מעלה יתירה מצד דבר שנתחדש שם דנעוץ סופן כו' והיינו דוקא מצד הכלים דתקון כנ"ל ואין זאת אצלו

נמצאת בו מעלה נוספת, מכוח דבר שהתחדש שם — [כלומר, "סופן נעוץ" וכו'; ומעלה זו נובעת דווקא מכלי התיקון, כפי שהוסבר לעיל. מעלה זו לא הייתה אצלו,

בעולם התיקון יש דבר חדש: הסוף קשור לראשית, ואף יש לו יתרון עליה. הדבר נובע דווקא מכלי התיקון, ומשה לא היה בעל מעלה זו.

שהרי הוא כבד פה כו'. זה הי' [היה] טענת מרע"ה [משה רבינו עליו השלום] שהשפיל א"ע [את עצמו] מאד להיותו עניו מכל האדם⁵⁷ כו'.

שהרי הוא היה "כבד פה" וכו'. זו הייתה טענתו של משה רבנו עליו השלום, שהשפיל את עצמו מאוד, בהיותו העניו מכל האדם וכו'.

כבודות פיו הייתה ההוכחה. זו הייתה טענתו של משה, שנבעה מענוותנותו הגדולה, בהיותו העניו מכל האדם.

(ובאמת היא מעלה אצלנו מה שהי' [שהיה] כבד פה שהרי סיבה זו הוא מצד רבוי האורות שלכך לא יכלה הכלי להכיל.

(ובאמת, מבחינתנו העובדה שהיה כבד פה היא מעלה, שכן הסיבה לכך היא ריבוי האורות, עד שהכלי לא יכול היה להכיל אותם.

ההערה שבסוגריים מוסיפה שמנקודת מבטנו כבודות פיו הייתה למעשה מעלה: היא נבעה משפע אורות שהכלי לא היה מסוגל להכיל.

משא"כ בתקון הוא מיעוט האורות ורבוי הכלים. וגם זה אמת אלא שעכ"ז [שעם כל זה] יש מעלה יתירה בתקון מצד הכלים כנ"ל בענין נעוץ סופן כו'):

ואילו בעולם התיקון האורות מועטים והכלים מרובים. וגם זה נכון; ואף על פי כן, יש בעולם התיקון מעלה נוספת מכוח הכלים, כפי שהוסבר לעיל בענין "סופן נעוץ" וכו'.

לעומת זאת, בעולם התיקון האורות מועטים והכלים מרובים. גם זה נכון, ובכל זאת יש בעולם התיקון מעלה נוספת משלו: מכוח הכלים יש לסוף דבר שאין לראשית.

קטע 6 • 131-14

הפה של אדם דתקון

13 והנה השי"ת [השם יתברך] השיב לו⁵⁸ מי שם פה לאדם⁵⁹ הלא אנכי⁶⁰ הוי"ה. פ"י אמת אתה אומר שאתה כבד פה

כעת השיב לו הקב"ה: "מי שם פה לאדם? הלא אנכי הוי"ה". כלומר, אתה אומר אמת: אכן כבד פה אתה,

הקב"ה השיב: "מי שם פה לאדם? הלא אנכי הוי"ה". אדמו"ר הזקן מפרש שהמענה פותח בהסכמה עם משה: אכן כבד פה הוא.

שאיין לך כלים כאלו הנמצאים בתקון שנעוץ תחלתן בסופן ומצד שרש נשמתך אתה כבד פה שאין השכל יוכל להתלבש בכלי הפה כו'.

משום שאין לך כלים כאלה המצויים בתיקון, שבהם "נעוץ תחילתן בסופן"; ומצד שורש נשמתך אתה כבד פה, משום שאין השכל יכול להתלבש בכלי הפה וכו'.

למשה חסרים הכלים של תיקון, שבהם נעוץ תחילתן בסופן. בגלל שורש נשמתו, השכל אינו יכול להתלבש בכלי הפה.

אך מי שם פה ל(אדם בניקוד קמ"ץ רומז על האדם הידוע⁶¹ היינו בחיי אדם דאצי' שעל הכסא שהוא שם מ"ה [שם מ"ה] בגימטריא] אדם^{62, 63} שהוא כללות התקון כנודע וענין כלי הפה הוא הממשיך אור מקיף

אבל "מי שם פה לאדם" — "לאדם", כשהלמ"ד מנוקדת קמ"ץ, רומז לאדם הידוע, כלומר לבחינת אדם דאצילות שעל הכיסא; זהו שם מ"ה, שערכו בגימטריה אדם, והוא כללות התיקון, כידוע. עניינו של כלי הפה הוא שהוא ממשיך אור מקיף,

אבל בפסוק נאמר "לאדם": הקמ"ץ שמתחת ללמ"ד מציין את ה"א הידיעה — האדם הידוע, "דמות אדם" שעל הכיסא בחזון המרכבה, אדם דאצילות. זהו שם מ"ה, שערכו 45, כערך המילה אדם (אלי"ף 1, דל"ת 4, מ"ם 40), והוא התיקון כולו; כלי הפה שלו ממשיך אור מקיף.

כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים]⁶⁴ שע"י הברכה של המצוה נמשך בחיי המקיף⁶⁵ וע"י המצוה עצמה נמשך האור פנימי (כי הבל הפה⁶⁶ נעשה בחיי או"מ [אור מקיף]⁶⁷ וע' בתניא פ"ה)

כפי שנכתב בפרי עץ חיים, שעל ידי הברכה על מצווה נמשכת בחינת האור המקיף, ועל ידי המצווה עצמה נמשך האור הפנימי (שהרי הבל הפה נעשה בחינת אור מקיף; ועיינו בתניא, פרק ה').

פרי עץ חיים מלמד שהברכה על מצווה ממשיכה אור מקיף, ואילו המצווה עצמה ממשיכה אור פנימי. הסוגריים השניים מוסיפים שהבל הדיבור נעשה אור מקיף, כפי שמוסבר בתניא, פרק ה'.

ולכן בתש"ר [בתפילין של ראש] נחלקו הספרדים והאשכנזים⁶⁸ אם יברכו עליי [עליה] ברכה מיוחדת⁶⁹ מפני שהמקיף דתש"ר [דתפילין של ראש] גבוה מאד ע"כ⁷⁰

ולכן, בעניין תפילין של ראש, נחלקו הספרדים והאשכנזים אם לברך עליהן ברכה מיוחדת, מפני שהאור המקיף של תפילין של ראש גבוה מאד. לכן

זו הסיבה שיש מחלוקת אם צריך לברך ברכה נפרדת על תפילין של ראש: האור המקיף שלהן גבוה מאד.

מנהג ספרד שלא לברך דס"ל [דסבירא ליה / דסבירא להו] שא"א להמשיך המקיף ההוא כו'. והאשכנזים ס"ל [סבירא ליה / סבירא להו] דיכולים להמשיך. עכ"פ [על כל פנים] למדנו דכלי הפה הוא הממשיך הא"מ [האור מקיף] כו'.

מנהג הספרדים שלא לברך, משום שלדעתם אי אפשר להמשיך את האור המקיף ההוא וכו'; והאשכנזים סבורים שאפשר להמשיכו. מכל מקום, למדנו שכלי הפה הוא שממשיך את האור המקיף וכו'.

מנהג הספרדים שלא לברך עליהן, מפני שלדעתם אי אפשר להמשיך אור מקיף גבוה כל כך; האשכנזים סבורים שאפשר. כך או כך, המחלוקת מלמדת שהפה, באמצעות ברכה, ממשיך אור מקיף.

14 וז"ש [וזהו שכתוב] מי שם פה לאדם⁷¹ כלומר מי האציל כלי הפה שהוא כלי שממשיך או"מ [אור מקיף] מי האצילו לאדם דתקון.

וזהו [פירוש] הכתוב: "מי שם פה לאדם" — כלומר, מי האציל את כלי הפה, שהוא כלי הממשיך אור מקיף? מי האציל אותו לאדם דתיקון?

לפי קריאה זו, הפסוק שואל: מי האציל את הפה, הכלי הממשיך אור מקיף, עבור אדם דתיקון?

הלא אנכי הוי"ה בחי עצמות אא"ס [אור אין סוף] שרש הקו וחוט דאור א"ס ב"ה המקור לכל או"פ [אור פנימי] ומקיפים כו'.

"הלא אנכי הוי"ה — בחינת עצמות אור אין סוף, שורש הקו וחוט של אור אין סוף ברוך הוא, המקור לכל האורות הפנימיים והמקיפים וכו'.

התשובה, "הלא אנכי הוי"ה", מצביעה על עצמות אור אין סוף: שורש הקו, קו האור הדק, והמקור לכל האורות הפנימיים והמקיפים. גם הכלים של עולם התיקון באים משם.

קטע 7 • 151 - 16

"ואנכי אהיה עם פוך"

15 וא"כ ממני לא יבצר מאומה ואנכי אהיה עם פוך⁷² ג"כ פי' אף שמצד שרשך מתהו אין לך כלים כאלו ואם כן, שום דבר אינו בלתי אפשרי עבורי, וגם "אני אהיה עם פוך". כלומר, אף שמפני ששורשך בתוהו אין לך כלים כאלה,

מכיוון שה' הוא מקורם של כל האורות והכלים, שום דבר אינו בלתי אפשרי עבורו, ולכן הוא מבטיח: "אני אהיה עם פוך". שורשו של משה בתוהו מותיר אותו בלי הכלים של תיקון, אך אין בכך כדי להכריע את העניין.

אבל אנכי הוי"ה שעשיתי את הכלים דתקון ואת עולם התהו אני יכול להפך הדבר להתערב בחי' תהו ותיקון יחד היינו המעלות דשניהם שיהיו האורות מרובים כמו בתהו כו'.

אולם אני, הוי", שעשיתי את הכלים של תיקון ואת עולם התהו, יכול להפוך את הדבר: למזג יחד את בחינות התהו והתיקון, כלומר, את היתרונות של שניהם — שהאורות יהיו מרובים כמו בתהו וכו',

ה', שברא הן את הכלים של תיקון והן את עולם התהו, יכול להפוך את הדבר ולמזג בין השניים, כך שמשא יקבל את היתרונות של שניהם. הראשון שבהם הוא ריבוי האור שבתהו.

16 וגם בחי' המעלה דתקון שיהיו הכלים מרובים מאד. ואז יהיה נעוץ תחלתן כו' וזהו ואנכי אהיה עם פיר' ⁷³ שהגם ששרשך מתהו עכ"ז [עם כל זה] יהיו לך כלים דתקון ובפרט כלי הפה שע"י נמשכו האורות מקיפים כו'.

וכן גם מעלת התיקון היא שיהיו כלים רבים מאד. ואז יהיה "נעוץ תחילתן" וכו'. וזהו [פירוש] "ואנכי אהיה עם פיר'": אף ששורשך מתהו, בכל זאת יהיו לך כלים של תיקון, ובפרט כלי הפה, שדרכו נמשכים האורות המקיפים וכו'.

המעלה השנייה היא ריבוי הכלים של תיקון, המביא לחיבור בין ההתחלה לסוף. זהו "ואנכי אהיה עם פיר'": אף ששורשו של משה בתהו, יהיו לו הכלים של תיקון, ובעיקר הפה, שממשיך את האור המקיף.

ויהיה א"כ כך שני המעלות. והיינו מפני שכמו שנעוץ תחלתן בסופן כך נעוץ סופן בתחלתן ⁷⁴ לכך יוכל להיות נמצא מעלת התקון אף בתהו כו' לכך יתחברו יחד כו'. ⁷⁵

וכך יהיו כך שתי המעלות. והדבר אפשרי מפני שכמו ש"נעוץ תחילתן בסופן", כך "נעוץ סופן בתחילתן"; לכן יכולה מעלת התיקון להימצא גם בתהו וכו', וכך יתחברו יחד וכו'.

לכן יהיו למשה שתי המעלות. הדבר אפשרי מפני שהחיבור פועל לשני הכיוונים: כשם שההתחלה נעוצה בסוף, כך הסוף נעוץ בהתחלה, ולכן אפשר למצוא את מעלת התיקון גם בתהו.

(ועמ"ש במ"א ע"פ ארוממך ^{76, 77} כי דליתני ⁷⁸ איך דוד שהוא בחי' דבור היה כלול באדה"ר [באדם הראשון])
בחי' חכמה כו' והוא כענין כבד פה וגילוי בחינת הדבור בחינת דוד זהו

(ועיינו במה שנכתב במקום אחר על [הפסוק] "ארוממך כי דליתני", כיצד דוד, שהוא בחינת דיבור, נכלל באדם הראשון, בחינת חכמה וכו'. והדבר דומה לעניין "כבד פה"; וגילוי בחינת הדיבור, בחינת דוד, הוא

לפי הערת קה"ת, מכאן ועד סוף הקטע היא הגהה של הצמח צדק. היא מפנה למאמר על "ארוממך כי דליתני", המסביר כיצד דוד, שהוא בחינת דיבור, נכלל באדם הראשון, שהוא בחינת חכמה; הדבר דומה ל"כבד פה" של משה, וגילוי הדיבור, בחינת דוד, דומה לתשובתו של ה'.

ענין מי שם פה לאדם הלא אנכי זהו בחינת ארוממך עומק רום⁷⁹ כו' ע"ש וכדוגמא זו היא מ"ש במ"א מעלת מצות דרבנן כי הנה רמ"ח מ"ע [מצות עשה] רמ"ח איברים היינו המשכת אורות בכלים

עניין "מי שם פה לאדם, הלא אנכי"; זוהי בחינת "ארוממך", עומק רום וכו', עיינו שם. בדומה לכך נאמר במקום אחר על מעלת מצוות דרבנן: רמ"ח מצוות עשה הן כנגד רמ"ח איברים, כלומר המשכת אורות לתוך כלים;

גילוי הדיבור הוא בחינת "ארוממך", הקשורה ל"עומק רום". דוגמה מקבילה היא מעלת מצוות דרבנן: רמ"ח מצוות עשה הן כנגד רמ"ח איברים, ובהן אורות נמשכים לתוך כלים.

משא"כ שס"ה ל"ת [לא תעשה] שס"ה גידים הם בחינת אורות שלמעלה מהתלבשות בכלים ואיברים לכן אין בל"ת [בלא תעשה] קום ועשה והיינו כענין אורות דתהו שלמעלה מאורות דתקון לכן אי אפשר לכלים להכילם

ואילו שס"ה מצוות לא תעשה, כנגד שס"ה גידים, הן בחינת אורות שלמעלה מהתלבשות בכלים ובאיברים; לכן במצוות לא תעשה אין קום ועשה. הדבר דומה לאורות התהו, שלמעלה מאורות התיקון, ולכן הכלים אינם יכולים להכיל אותם.

שס"ה מצוות לא תעשה הן כנגד שס"ה גידים: אלה אורות שלמעלה מהתלבשות בכלים, ולכן איסור אינו כרוך בעשייה. גם הן דומות לאורות התהו, שעוצמתם רבה מכדי שהכלים יוכלו להכילם.

אבל במצות דרבנן שהם ג"כ מבחי' זו דל"ת [לא תעשה] ומ"מ מתלבשים בקום ועשה⁸⁰ בכלים לפי שבינה יתירה כו' וכך נאמר למשה אנכי אהיה עם פיך שגם אורות שמבחי' תהו יתלבשו בכלים דתקון כנ"ל. ועי' לקמן ע"פ זה שמי':⁸¹

אבל במצוות דרבנן, שגם הן מבחינת מצוות לא תעשה, האורות מתלבשים בכל זאת בכלים באמצעות קום ועשה, בזכות הבינה היתרה וכו'. וכך נאמר למשה: "אנכי אהיה עם פיך", כלומר שגם אורות מבחינת תהו יתלבשו בכלים של תיקון, כפי שנתבאר לעיל. ועיינו להלן על הפסוק "זה שמי".

מצוות דרבנן נובעות מאותה בחינה של מצוות לא תעשה, ואף על פי כן האורות שבהן מתלבשים במעשים חיוביים, בזכות "בינה יתירה". כך גם הבטחת ה' למשה פירושה שאורות התהו יתלבשו בכלים של תיקון; ההגהה מסתיימת בהפניה למאמר מאוחר יותר, על "זה שמי".

בעבודה

המאמר מפיק את הלקח המעשי מן היתרון של הכלים: מצווה מעשית, גם אם יהודי פשוט מקיים אותה בלי כוונות מיסטיות, רק משום שה' ציווה כך, עשויה במובן אחד להיות יקרה לה' יותר מכוונותיהם ומהשגותיהם של צדיקים, כשם שלרגל הנושאת את הראש יש מה שאין לראש. לכן מפסיקים את לימוד התורה כדי ללוות את המת, ולעשייה יש מעלה המגיעה למעלה אפילו מחכמה של מעלה.

שאלות לשיחה

1. מדוע המאמר מכנה את כבודות פיו של משה מעלה "בעינינו", ובכל זאת אומר שבתקון יש דבר שהיה חסר לו?
2. כיצד הרגליים הנושאות את הראש ממחישות את הביטוי "נעוץ תחלתן בסופן", ומדוע הדבר קיים רק בתקון?
3. באיזה מובן יכולה מצווה של יהודי פשוט, הנעשית רק משום שה' ציווה, לעלות על כוונותיהם של צדיקים?
4. מה מלמדים הברכה על מצווה והמחלוקת על תפילין של ראש על הפה ככלי לאור מקיף?
5. כיצד "ואנכי אהיה עם פיך" מאחד במשה את המעלות של תהו ושל תקון?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 1

1 ויאמר . . מי שם פה

נוסח נוסף (הנחה) של מאמר זה נדפס שם. לפי ההערה, נראה שהוא משמר את הנוסח כפי שהיה לפני שהצמח צדק ערך אותו לדפוס.

הערת קה"ת

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ה ע"י קצח [נכראה דשם הוא כמו קודם שתיקן כ"ק הצ"צ לדפוס]. וראה במאמרי אדה"ז הקצרים ע"י ל"ד"ה שלח נא. בלקו"ת שלח לו, ד מציין לד"ה זה ההפרש בין נקודים לברודים. בלקו"ת חוקת נז, א [אוה"ת חוקת (הוצאה חדשה) ע"י תשנטי: %]. מטות פג, ב — מציין לכאן. בסה"מ תרמ"ח ע"י רי קטע מהמאמר עם הוספות. בסה"מ תרמ"ג ע"י קמו כ"י שד"ה לא איש דברים אנכי בס' תקס"ג שהוא המאמר מי שם פה שבתר"א ע"ש. ראה לעיל ציונים לכ"ק אדמו"ר ז"ע. לכללות המאמר ראה תורת שמואל תרכ"ו (הוצאה חדשה) ע"י פד המאמר עם הוספות. תרכ"ח ע"י קסא. סה"מ תרל"ג ע"י קיד. ד"ה אלה שמות תש"כ. ד"ה מי שם פה תשכ"ב. תשכ"ו. תשל"ג.

2 ויאמר ה' אליו מי שם פה לאדם

תשובת ה' למשה בסנה הכוער: "מי נתן פה לאדם, או מי ישם [אדם] אילם או חרש, או פיקח או עיוור? הלוא אנכי ה'?" המאמר כולו מסביר את התשובה הזאת.

Exodus 4:11 שמות ד':י"א

ויאמר ה' אליו מי שם פה לאדם או מיישום אדם או חרש או פקח או עור הלא אנכי ה'

And the L-RD said unto him: 'Who hath made man's mouth? or who maketh a man dumb, or deaf, or seeing, or blind? is it not I the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ד, יא.

3 לא איש דברים אנכי

מחאתו של משה: "לא איש דברים אנכי... כי כבד פה וכבד לשון אנכי". המאמר שואל מדוע היה צורך בתשובת ה' לכך.

Exodus 4:10 שמות ד':י'

ויאמר משה אליה' כי אֲדֹנִי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנֹכִי גַם מִתְמוּל גַּם מִשְׁלֶשֶׁם גַּם מֵאֹז דְּבָרָה אֲלֵעֲבֹדָה כִּי כְבֹד־פָּה וּכְבֹד לְשׁוֹן אֲנֹכִי:

And Moses said unto the L-RD: 'Oh L-rd, I am not a man of words, neither heretofore, nor since Thou hast spoken unto Thy servant; for I am slow of speech, and of a slow tongue

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ד, י'.

4 בס' התמונה

ההערה מציינת שספר התמונה מיוחס לרבי נחוניא בן הקנה (נדפס בקוריץ, 5544), ובעקבות הערת הרבי שם מפנה לתיקוני זוהר (תיקונים 36 ו-41) ולתחילת שערי גן עדן.

Tikkunei Zohar, Tikkun 36 תיקוני תיקון לו

הערת קה"ת

5 שית אלפי שני דהוי עלמא וחד חרוב

מאמרו של רב קטינא: "העולם קיים ששת אלפים שנה, ואלף אחד חרוב". הטקסט משתמש בו כדי להגדיר את השמיטה הנוכחית כששת אלפים השנים האלה.

Sanhedrin 97a:12 סנהדרין צ"א:י"ב

אמר רב קטינא: שית אלפי שני הוי עלמא, וחד חרוב, שנאמר: "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא". אפני אמר: תרי חרוב, שנאמר: "יחיינו מ'מים ביום השלישי יקמנו ונחיה לפניו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

6 אבל האריז"ל פליג ע"ז

לאחר כתבי האריז"ל עצמו, ההערה מונה אותו כמקור נוסף לעיון בשאלת השמיטה.

הערת קה"ת

בשער מאמרי הרשב"י לאד"ר (מד, ב), בס' הלקוטים פ' כי תשא, שם פ' קדושים — ראה ג"כ שיעור קומה להרמ"ק סי' פג. לבנת הספיר (ירושלים תרעג). וראה ד"ה ואתם הדבקים תרפ"ד ע' רמח ואילך בארוכה.

7 בבי"ת בראשית

המילה הראשונה בתורה, "בראשית", מתחילה באות ב"ת, שערך המספרי הוא שתיים. הטקסט קורא בכך רמז לכך שעולמנו הוא המחזור השני.

Genesis 1:1 בראשית א':א

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

.In the beginning G-d created the heaven and the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 עם היות דס"ל ג"כ כן . . דאין הכוונה לומר

נאמר שם שהאריז"ל מסכים שעולמנו הוא השמיטה השנייה ושקדם לו עולם, אך לא עולם גשמי אלא עולם התווה, שעליו אמרו חז"ל שה' בנה עולמות והחריבם. עוד נאמר שגם לפי שיטת האריז"ל נראה שהשמיטה הראשונה הייתה ממידת החסד, ולכן משה, שבא ממנה, נמשה "מן המים".

הערת קה"ת

בסה"מ תרס"ח בד"ה ויהי לי שור ע' מז וז"ל: אבל בזה מודה העולם הזה הוא שמיטה שנייה והי' עולם קודם לזה העולם, אבל לא עולם גשמי כי"א הוא עולם התהו שע"ז אמר"ל שהי' הקב"ה בונה עולמות ומחריבן כו', ונראה דגם לפ"ד האריז"ל השמיטה הא' דהיינו שמיטת התהו הי' מבחי' החסד ולכן מרע"ה שהי' משמיטה הראשונה, כתי' ביי' מן המים משיתיהו שהי' מבחי' החסד, ע"ש. וראה גם משיחות ש"פ נח תשמ"ט (הערה 14).

9 בלקו"ת פ' קדושים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

להאריז"ל.

פסוקה 2

10 ויתהלך חנוך

"וחנוך התהלך את ה', ואיננו כי לקח אותו אלקים". המאמר מפרש את הפועל כמתאר הליכה עם ה' שכבר התרחשה, במחזור הראשון.

Genesis 5:24 בראשית ה':כ"ד

וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוֹךְ אֶת־הָאֱלֹקִים וַאֲיָנֹהוּ כִּי־לָקַח אֹתוֹ אֱלֹקִים:

And Enoch walked with G-d, and he was not; for G-d took him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ה', כד.

11 שכבר התהלך את האלקים בשמטה הא'

הוא מסביר את ההסקה: "ויתהלך" מורה על העבר — שאם לא כן, היה הפסוק צריך לומר "וילך" — ולכן הכוונה היא שהוא כבר התהלך בשמיטה הראשונה.

הערת קה"ת

"ויתהלך משמע לי עבר (דהול"ל וילך) אלא פ"י שהלך מכבר בשמיטה הא' כו" — סה"מ תרנ"ח ע"ו. ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ב ע"נ ח. סג.

12 במשה . . משמטה הראשונה

ההערה מפנה שם לעניין נשמת משה שמקורה בשמיטה הראשונה.

הערת קה"ת

ראה ד"ה וידבר . . שאו את ראש תרס"ו ע' רלג. בלקו"ש ח"ו ע' 244 מפרש: "דהיינו מעולם התהו, ושם [בתורא כאן] רס"ה משמע קצת דהיינו מבחי" חכ' דתהו" עכ"ל.

13 מן המים משיתיהו

בת פרעה קראה לילד משה, "כי מן המים משיתיהו". המאמר מפרש את המים כחסד, המידה של המחזור הראשון שממנו באה נשמתו.

Exodus 2:10 שמות ב':י

וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַתְּבַאֲהוּ לְבַת־פַּרְעֹה וַיְהִי־לָהּ לְבֵן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן־הַמַּיִם מְשִׁיתִהוּ:

And the child grew, and she brought him unto Pharaoh's daughter, and he became her son. And she called his name Moses, and said: 'Because I drew him out of the water'.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Zohar II, 21b זח"ב כא, ב

הערת קה"ת

שמות ב, י. וראה זח"ב כא, ב.

14 משמטה ראשונה שהיא היתה מבחי' חסד

הוא דן באמירה במקום אחר שתוהו הוא גבורה ותיקון הוא חסד: החסד של תוהו הוא למעשה גבורה, ובייחוד לאחר שנפל בשכירה, ואילו הגבורה של תיקון היא למעשה חסד, שכן היא התיקון.

הערת קה"ת

בסה"מ תרס"ח ע' מז מצייני ע"ז: ומ"ש במ"א דתהו הוא בחי' גבורה ותיקון חסד, היינו לפי שהחסד דתהו הוא בחי' גבורה באמת (ובפרט כמו שנפל בשכירה כו') וגבורה דתיקון זהו בחי' חסד באמת שהרי זהו התיקון כו', ע"ש. ראה סה"מ תרנ"ח ע' ו.

פסוקה 3

15 ונחנו מה

משה ואהרן אומרים לישראל: "ומה אנחנו, כי תלינו עלינו?" המאמר שומע במילים אלה את הביטול יוצא הדופן של נשמת משה.

Exodus 16:7 שמות ט"ז:ז

וּבֹקֶר וַרְאִיתֶם אֶת־כְּבוֹד ה' בְּשָׁמְעוֹ אֶת־תְּלַנְתִּיכֶם עָלֵיהִי וְנַחְנוּ מֶה כִּי תִלְיֵנוּ עָלֵינוּ:

and in the morning, then ye shall see the glory of the L-RD; for that He hath heard your murmurings against the L-RD; 'and what are we, that ye murmur against us

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טז, ז.

פסוקה 4

16 והאיש משה ענו מאד

"והאיש משה עניו מאוד, יותר מכל אדם שעל פני האדמה". המאמר קושר ענווה זו לנשמות העליונות שמשה ראה במקורו.

Numbers 12:3 במדבר י"ב:ג

וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנוּ מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עָל־פְּנֵי הָאֲדָמָה:

Now the man Moses was very meek, above all the men that —.were upon the face of the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יב, ג.

17 קץ כל בשר

ה' אומר לנח: "קץ כל בשר בא לפני, כי מלאה הארץ חמס". הפסוק מתאר את מצבו השפל של העולם לפני המבול, מצב שחנוך בא לתקן.

Genesis 6:13 בראשית ו':יג

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים לְנֹחַ קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ:

And G-d said unto Noah: 'The end of all flesh is come before Me; for the earth is filled with violence through them; and, behold, I will destroy them with the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ו, יג.

פסוקה 5

18 והנה ההפרש בין תהו לתיקון

אור התורה על שמות מצייני את הפסוק הזאת כחלק 2 בהערותיו למאמר זה, ואור התורה על בלק מפנה אליה.

הערת קה"ת

באוה"ת פ' שמות ע' עו מצייני: נ"ב אות ב. קטע מכאן מובא בסה"מ תרל"ג כרך א ע' קיד עם הגהות. ובד"ה וידבר כו' ויצוים תרמ"ח ע' רט ואילך עם עוד הגהות. באוה"ת בלק ע' תתקיב מצייני לכאן.

19 בע"ח שהתהו לא הי' בחי' פרצופים

ההערה מפנה לשם בעניין העובדה שבתוהו לא היו בבחינת פרצופים.

הערת קה"ת

ראה שער הכללים פ"ב. ובסה"מ תקס"ה ח"א ע' קעט. מאמרי אדה"ז ענינים ע' קסב. ראה בארוכה בסה"מ אעת"ר ע' קלב ואילך. ראה לעיל כד, ד.

20 ר"ל נקודת החסד נקודת הגבורה

ההערה מפנה לשם בעניין נקודות החסד והגבורה בתהו.

הערת קה"ת

ראה המשך תעריב חלק א פרק רלו ואילך.

21 נקודה א' בדרך כללי וקיצור מופלג זו חסד וזו גבורה

היא מוסיפה שספירות תהו היו הכתר של כל ספירה: כל ספירה בפשיטות שלה, כלל לא בגבולות של חלוקה, בדומה לכוחות כפי שהם בעצם הנפש, אף שכל הפרטים מוכרחים להיות כלולים בהם. לכן הן נקראות "אור כללי".

הערת קה"ת

בסה"מ תרמ"ח ע' רי מוסיף: "(וכמבואר דספי' דתהו היו בחי' כתר של כל ספי', והיינו כל ספי' בבחי' פשיטותה עדיין שלמעלה מבחי' התחלקות, והיינו שאינה בגדר התחלקות כלל, וכמו כוחות הנפש כמו שהן בעצם הנפש שהן כחות פשוטים עדיין, ואף שבהכרח לומר שנמצאו בהם כל הפרטים כו' . וזהו שנקי' אור כללי שאינו בגדר התחלקות כלל)".

22 וגם היו הע"ס זה תחת זה שהיו מפורדים

היא מסבירה את הביטוי "זו תחת זו": אף שההשפעה זקוקה לסיבתה, הסיבה אינה זקוקה כלל להשפעתה, ולכן הן נקראות "זו תחת זו". היא מפנה גם למאמר זה.

הערת קה"ת

באוה"ת בראשית כרך ג תעה, א ביאר זה תחת זה אע"פ שהעלול צריך לעילתו אבל העילה א"צ לעלול הימנו כלל וע"כ נקי' זה תחת ע"ש. ושם מציין לכאן.

23 ולכן היו רק נקודות כו' דהא בהא תליא

ההערה אומרת שהעניין מוסבר שם בהרחבה.

הערת קה"ת

ראה בארוכה בתו"ח בראשית יב, ד.

24 דהא בהא תליא

היא מוסיפה: מאחר שלא הייתה בהן חלוקה והיו בהן רק אורות פשוטים, התכללות הייתה בלתי אפשרית, כשם שאש פשוטה אינה יכולה להתחבר למים פשוטים, אף שמים שבתוך אש ואש שבתוך מים יכולים להתחבר. אולם לפני שהתלבשו בכלים של תהו, כולן היו כלולות באין סוף ובטלות אליו לחלוטין.

הערת קה"ת

בסה"מ תרמ"ח שם ע' רי נוסף: "(דמאחר שלא היה בהם התחלקות כ"א אורות פשוטים כנ"ל א"א להיות התכללות, וכמו שא"א שיתחברו אש הפשוט עם מים פשוטים מפני שהם הפכים בתכלית, כ"א מים שבאש ואש שבמים אפשר שיתחבר כו', כמו"כ יובן בספי' דתהו אור החסד הפשוט עם אור הגבורה הפשוט א"א שיתכללו, ומ"מ קודם שנתלבשו בהכלים דתהו היו כולם כלולים בא"ס וה"י בטלים בתכלית" ע"ש באריכות.

25 מחכמה נבנה פרצוף אבא ומו"ק פרצוף ז"א

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ראה ע"ח שער הכללים פ"ב וז"ל: "וכן מנקודה של חכמה נעשה פרצוף א' שלם מ"ס ואז נק' אבא, וכן מבינה נעשה פרצוף א' שלם מ"ס ונק' אמא ומן ה' נקודות הנשברים נעשה מכולם פרצוף שלם מ"ס ונק' ז"א, ומנקודת עשירית נעשה פרצוף שלם כלול מ"ס ונק' בת" ע"ש. ובמ"מ לשם.

26 ובכל אחד ראש תוך סוף . . עד שנעשה רמ"ח אברים

היא מוסיפה שריבוי הפרטים נראה כשייך לאור עצמו, ואילו התכללות הספירות זו בזו נובעת מן הכלים.

הערת קה"ת

בסה"מ תרמ"ח שם ע' ריא נוסף: "(ונראה דזהו מה שהאור עצמו היה בו ריבוי הפרטים . . וגם היה התכללות זמ"ז שזהו מצד הכלים" ע"ש.

27 כחות — בכלים שהן האיברים

היא מוסיפה שמדובר בכוחות פנימיים, באור המתלבש בכלי, וכל אחד מהם נשאר בתפקידו: הראייה תמיד בעין ולא באוזן, והשמיעה תמיד באוזן, מפני שכל איבר מורכב באופן שמאפשר לו לקבל את האור המיוחד לו. הכלים מותאמים לאורות.

הערת קה"ת

בד"ה וידבר — ויצונו תרמ"ח ע' ריג מוסיף ע"ז "והיינו הכוחות פנימיים שהאור מתלבש בתוך הכלי בפנימיותו ולא שינו את תפקידם שכן הראי' מתלבש תמיד בעין ולא באוזן, וכח השמיעה נמשך תמיד באוזן כו' מפני שחומר העין ממוזג ומורכב באופן כזה שראוי לקבל בתוכו אור הראי' והאוזן ממוזג באופן שראוי לקבל אור השמיעה כו' שהכלים ממוזגים בערך האור כו'".

28 ולא היו מתכללין זה מזה (ולכן היו רק נקודות

היא שואלת מדוע נאמר שהן היו נקודות בלבד מפני שלא נכללו זו בזו, והרי לכאורה היה צפוי ההפך. היא מציעה, כהשערה, שכיוון שהכלי היה קטן, בבחינת רצוא טהור כלפי מעלה, האור שנמשך לתוכו התאים לכלי: אור פשוט וכללי, שהוא מצב של נקודות, ללא התכללות.

הערת קה"ת

בסה"מ תרמ"ח שם ע' ריא "דלכאורה הי' צ"ל בהיפך דמפני שהיו נקודות (היינו בחי' אור כללי כנ"ל) לכן לא היה בהם התכללות זמ"ז מפני שהיו אורות פשוטים כו' כנ"ל, ולמה אמר ולכן הי' נקודות לבד כו', י"ל דמפני שהי' מיעוט הכלי היינו בחי' רצוא דוקא, ועוררו למעלה ג"כ העילוי בעצמיות וההמשכה הי' בערך הכלי והיינו אור פשוט וכללי דוקא שהוא בחי' נקודות ולא היה ההתכללות זמ"ז כו' כנ"ל וד"ל, כן י"ל בדרך אפשר".

פסקה 6

29 הערת קה"ת מפנה לLeviticus 13:12 למילים האלה.

Leviticus 13:12 ויקרא י"ג:י"ב

וְאִם-פָּרוּחַ תִּפְרוּחַ הַצֹּרֶעַת בְּעוֹר וְכִסְתָּהּ הַצֹּרֶעַת אֶת כָּל-עוֹר הַנֶּגַע מֵרֹאשׁוֹ וְעַד-רַגְלָיו לְכָל-מְרֹאֵה עֵינֵי הַכֹּהֵן:

And if the leprosy break out abroad in the skin, and the leprosy cover all the skin of him that hath the plague from his head even to his feet, as far as appeareth to the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 7

30 בחי' המחשבה של האדם

נוסף שם שהמחשבה "אין לה כלי מיוחד בגוף".

הערת קה"ת

בסה"מ תרמ"ח שם " (שאין לו כלי מיוחדת בגוף)".

31 והיא שם בבחי' מקיף כו'

נוסף שם שאור המחשבה הוא אור כללי שעדיין לא התחלק; לכן אין לו כלי מיוחד והוא מצוי בכל מקום בשווה, שכן שני הדברים תלויים זה בזה.

הערת קה"ת

בסה"מ תרמ"ח שם "דאור המחשבה הוא בחי' אור כללי שאינו בבחי' התחלקות עדיין, ולכן אין לו כלי מיוחדת והוא נמצא בכל מקום בשוה מפני שאינו בבחי' התחלקות דהא בהא תליא כו' וכמ"ש במ"א".

32 וזהו כמשל המחשבה כו'

נשאל שם כיצד משל המחשבה מתאים לעיגולי התהו: המחשבה היא כוח מקיף שסביב דבר פנימי, ואילו עיגולי התהו אינם נמצאים כלל בגבולות הפנימיות, ולכן הם נקראים האורות המקיפים של התהו. המסקנה היא שכמו שהמחשבה מקיפה בתוך הקו, כך גם העיגולים, אף שהם בוודאי למעלה מהשגת הבחינות התחתונות, פועלים בכל זאת על הפנימי.

הערת קה"ת

בסה"מ תרמ"ח שם "וצ"ע איך יצדק על בחי' עיגולים דתהו המשל מהמחשבה, אם שהוא בחי' מקיף כנ"ל מ"מ ה"ה מקיף לפנימי כו' משא"כ בחי' עיגולים דתהו הוא שאינו בגדר פנימי כלל ולכן נק' מקיפי דתהו" ע"ש בארוכה. ומסיים "ונראה מה שמביא משל המח' ר"ל שהוא ע"ד כח המחשבה בבחי' המקיף דיושר כמ"כ יובן בבחי' העיגולים שבדאי אינו מושג דלמתב"כ כו' ומ"מ פועל בהפנימי כו'".

33 ע"פ ויאמר מלך מצרים למילדות

המאמר הנזכר הוא של אדמו"ר הזקן משנת תקס"ה (1804-05), שנדפס בתורה חיים; החל מ'36c הוא מופיע באריכות, עם ביאור נוסף של אדמו"ר האמצעי.

הערת קה"ת

לאדה"ו משנת תקס"ה. נדפס בתר"ח שמות ח"א כו', ב. ובאריכות ותוסי' ביאור מאדה"א שם לו, ג ואילך. וראה בדרך מצותיך עו, ב ואילך. אוה"ת שמות כרך ז ע' ב'תצא ואילך. כרך ח ע' ב'תתמט. בד"ה יפה שעה תרמ"ג ע' קמו מציון וז"ל "ובד"ה מילדות מבואר ענין עיגולים כמשל הכחות בעצם הנפש, ועיגולים הוא בחי' התהו כמבואר בת"א מי שם פה, וי"ל שגם בת"א שם ג"כ הכוונה המשל כמו בד"ה מילדות הנ"ל, בת"א בד"ה מי שם ציון ע' בד"ה מילדות, משמע שמה שמבאר ענין עולם התיקון והתהו עיגולים ויושר הכוונה שענין עיגולים ויושר הוא כמ"ש בד"ה מילדות הנ"ל, והיינו כנ"ל. אך צ"ע לומר שבת"א כן הכוונה שה"ה אומר משל מהמח', ובד"ה ויצוים רל"ג מבואר הכוונה שהוא ספי' היינו קו, ויש עוד נקודה שלמעלה, והמשל דעצם הנפש זהו נקודה לפי מ"ש בתו"ח ד"ה הנ"ל, ואפשר אם נחבר ע' עיגולי ויושר לתות"ק כמ"ש בד"ה מילדות אפשר י"ל שהכוונה שם שהשבירה הי' בעקודים כמ"ש בסידור שער ת"ת, אך דוחק לומר, ועוד דבד"ה מי שם א"א לומר כן. . ע"ש בארוכה. ובסה"מ תרמ"ח ע' ריג.

34 והנה לפי שביושר

אור התורה מציון קטע זה כחלק 3 בהערותיו למאמר זה.

הערת קה"ת

באוה"ת שמות ע' עו מציון נ"ב אות ג.

35 בבחי' פריצופים — מעלה יתירה אשר לא היתה בעולם התהו .

נעוץ תחילתן בסופן

נשאל שם אם הכוונה היא שהתחלה נמצאת דווקא בסוף, יותר מאשר בראש המתפשט, או רק להתכללות הדדית, כלומר שהראש זקוק לרגל. לפי מראי המקומות שם, ברשימת המאמר של הרבי הרש"ב, הרבי מהר"ש הכריע בעת אמירת המאמר שהראש זקוק לרגל.

הערת קה"ת

בד"ה והי' ברכה תרל"ט ע' ד מציון ע"ז: (וצ"ע אם כוונתו שכוונת נעיצת התחילה הוא בסוף דוקא יותר מבראש המתפשט כמשנ"ת בד"ה ועמדו רגליו [סה"מ תקע"א ע' ס]. או ענין ההתכללות לכד שהראש מצטרף להרגל שז"ע נעתב"ס וסוב"ת כו'). וראה במ"מ לשם שבהנחת כ"ק מהורש"ב

מהמאמר שבשעת אמירת המאמר הנ"ל הכריע כ"ק אדמו"ר מהר"ש שהראש צריך להרגל.

36 בסי' נעוץ תחלתן בסופן

ב'1b נקראים ישראל "רגל" הנושאת את הראש, כך שהראש זקוק לרגל; לאחר מכן מתבאר "נעוץ תחילתן בסופן" כאור ישר ואור חוור: כאור חוור, ככל שהמדרגה נמוכה יותר כך היא גבוהה יותר, ולכן הרגל נקראת ראש. העניין מיושם על משה, ש"רגליו" היו שש מאות אלף ישראל, הנקראים ראשית, כמו בפסוק "וירא ראשית לו".

הערת קה"ת

פ"א מ"ז. וראה לעיל א, ב. ראה בסה"מ תרל"ט ע' ד שצ"ע אם כוונתו שכוונת נעיצת התחילה הוא בסוף דוקא יותר מבראש המתפשט. ע"ש.

37 נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן

בספר יצירה נאמר על עשר הספירות: "סופן נעוץ בתחילתן ותחילתן בסופן, כשלהבת הקשורה בגחלת". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כתלות ההדדית בין הספירות בתיקון, שבו יש למדרגה התחתונה יתרון שאין לראשונה.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א':7

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

38 שזה לא נמצא בעולם התהו

נוסף שם שבעולם התהו אין ראש וסוף, אלא אור כללי עם מעט כלים — עיגולי התהו; לכן אין שם התכללות הדדית, וכל מדרגה עליונה פשוט נעלית מן המדרגה שמתחתיה.

הערת קה"ת

בסה"מ תרמ"ח "דבעולם התהו מפני שלא יש ראש וסוף כ"א בחי' אור כללי והכלים מועטים שזהו בחי' עיגולים דתהו שלא יש בהן ראש וסוף באו"כ כו' כנ"ל ממילא לא שייך בחי' ההתכללות כנ"ל כ"א העליון מחבירו משובח מחבירו" ע"ש שהאריך.

פסקה 8

39 לגבי כח השכל שבמוח

מוסיף שכוח העשייה הוא בחינת עשיה שבמוח, ושגם הפילוסופים אומרים שהצלחת האדם תלויה בשני דברים: שכל עיוני ושכל מעשי.

הערת קה"ת

בסה"מ תרמ"ח שם ע' ריד "והוא בחי' עשי' שבמוח וכמ"ש במ"א, וכן חכמי המחקר אומרי' שהאדם עיקר הצלתו ב' דברים שכל העיוני ושכל המעשה כו'".

40 נעוץ תחלתו בסופן וסופן בתחלתו

בספר יצירה נאמר על עשר הספירות: "סופן נעוץ בתחלתו ותחלתו בסופן, כמו שלהבת הקשורה בגחלת". כאן הדבר מודגם באמצעות הרגליים, הנושאות את הראש.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"ז:

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתו ותחלתו בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:
The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

41 וזה בא דוקא מצד התלבשות הכח בכלי הרגל דוקא

הגהה שם דנה בכך שבמקום אחר הדבר מוסבר באופן שונה.

הערת קה"ת

בסה"מ תרל"ג ח"א ע' קטז יש כאן הג"ה בענין מה שפירשו במ"א באופן אחר, וראה גם באוה"ת בראשית כרך ו' תתרכ"ב, ב.

9 פסקה

42 שו"ה והנמשל — דשם בתהו היו זה תחת זה . . ע"כ לא הי' נמצא

בחי' זו דנעוץ סופן כו'

הוא מסביר שלעשר הספירות של העיגולים אין קשר זו עם זו: כמו גלגל בתוך גלגל, אף אחת אינה נוגעת בזו שאחריה; כל סיבה מקיפה את התוצאה שלה, כפי שעיגול הכתר מקיף את עיגול החכמה בלי לגעת בו כלל, וכן החכמה עם הבינה.

הערת קה"ת

בסה"מ אעת"ר ע' קלו מבאר: "והע"ס דעיגולים אין להם קשר וחבור זל"ז שהן זת"ז כו', וכאשר יהי האופן בתוך האופן שאין אי נוגע לחבירו כו' אלא כל עילה סובב ומקיף לעילתו כענין הכתר סובב ומקיף לעיגול החכמה, ולעולם אינו נוגע עיגול הכתר בעיגול החכמה . . וכן עיגול החכמה לעיגול הבינה", ע"ש.

43 שהוא ענין מבלי אשר ימצא ראש וסוף

הוא מסביר: אף שבעצם יש ראש וסוף, הם כלולים זה בזה במידה כזו שהסוף משלים את הראש והראש מקבל ממנו.

הערת קה"ת

"דעם היות שיש בהם בחי' ראש וסוף בעצם, הנה ההתכללות הוא באופן כזה שהסוף משלים את הראש והראש מקבל ממנו" — סה"מ אעת"ר ע' קמ.

44 שיש מעלה בסוף שאינו בראש

הוא מסכם: "נמצא שבבחינה זו הסוף הוא הראש".

הערת קה"ת

בסה"מ תרל"ג כרך א ע' קיז ובסה"מ תרמ"ח שם "ונמצא כי בבחי' זו הסוף הוא הראש כו'".

45 זאת התורה אדם

"זאת התורה: אדם כי ימות באוהל". המאמר קורא את הפסוק כקושר בין תורה ומצוות לבין אדם, בחינת התיקון. בהערת קה"ת מודפס במדבר י"ט:ד, אך זו טעות דפוס במקום י"ט:י"ד.

Numbers 19:14 במדבר י"ט:י"ד

זאת התורה אדם כי ימות באהל כל-הבא אלי-האהל וכל-אשר באהל יטמא שבועת ימים:

This is the law: when a man dieth in a tent, every one that cometh into the tent, and every thing that is in the tent, shall be unclean seven days

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר י"ט, ד. בסה"מ תרל"ג כרך א ע' קיז ובסה"מ תרמ"ח שם "שנמשלו התומ"צ לבחי' אדם" ע"ש בארוכה.

46 בינוקא דבלק

בוהר על בלק מסופר שילד מופלא (הינוקא) אומר לשני חכמים שהוא יודע מריח בגדיהם שלא קראו קריאת שמע בזמנה; הם היו עסוקים בחתן ובכלה, והעוסק במצווה פטור מן המצווה. הדבר מראה שמעשה למען כלה קודם לקריאת שמע.

Zohar III, 186a זח"ג קפו, א

הערת קה"ת

זח"ג קפו, א.

47 עשה דוחה ל"ת

התלמוד מלמד שמלים גם כאשר הדבר מסיר סימן של צרעת — מקרה שבו מצוות עשה דוחה איסור. המאמר רואה בכך את יתרון המעשה.

Shabbat 132b:9 שבת קל"ב ב:ט'

לישנא אחריןא. מיל'ה דוחה את הצרעת, מאי טעמא? דאיתי עשה ודחי לא תעשה. ומאי "או אינו" דקאמר — הדר קאמר: אימר דאמרין דאיתי עשה ודחי את לא תעשה — לא תעשה גרידא, האי עשה ולא תעשה הוא. ומה אגני מקיים "ימול בשר ערלתו" — בןמן שאין בה ברה"ת, תלמוד לומר: "בשר" — ואף על פי שיש שם ברה"ת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Yevamot 3b:16-17 יבמות ג' ב:ט"ז-י"ז

טעמא דכתב רחמנא "עליה", הא לאו הכי, הנה אמינא אחות אשה מייבמה, מאי טעמא? דאמרין: איתי עשה ודחי לא תעשה! אימר דאמרין איתי עשה ודחי לא תעשה — לא תעשה גרידא, לא תעשה שיש בו ברה"ת מי דחי? ותו: לא תעשה גרידא מנל דדחי —

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה שבת קלב, ב. יבמות ג, ב.

48 שהרי מבטלים מת"ת לצורך הלוי'ת המת . . עשה דוחה ל"ת . .

ושעטנו בציצית

הוא אינו מביא ראיות אלו, אלא שמפסיקים [לימוד תורה] לשם מצווה שאי אפשר לקיים בידי אחרים.

הערת קה"ת

בסה"מ תרל"ג ע' קיז ובסה"מ תרמ"ח ע' ריז אינם מביאים ראיה זו אלא "מבטלים מצוה שא"א להתקיים ע"י אחרים", ע"ש בארוכה.

49 יובן ג"כ במצות . . ולכן גם הדיוט

הקטע מופיע שם בשנינויים.

הערת קה"ת

בסה"מ תרל"ג קטע זה בשינויים.

50 גדול העושה צדקה בסתר

רבי אלעזר מלמד שמי שנותן צדקה בסתר גדול ממשה: על משה נאמר "כי יגורתי מפני האף והחמה", ואילו על הנתינה בסתר נאמר "מתן בסתר יכפה אף". הדבר מובא כמקרה נוסף שבו ה"סוף" עולה על ה"ראש".

Bava Batra 9b:7 בבא בתרא ט' ב:ז'

אמר רבי אלעזר: גדול העושה צדקה בסתר, יותר ממשה רבינו - דאילו במשה רבינו כתיב: "פי יגורתי מפני האף והחמה", ואילו בעושה צדקה כתיב: "מתן בסתר יכפה אף, [ושחך בחק חמה עזה]". ופליגא דרבי יצחק, דאמר רבי יצחק: אף כופה, חמה אינו כופה; שגאמר: "ושחך בחק חמה עזה" - אף על פי ששחך בחיק - חמה עזה. איכא דאמרי, אמר רבי יצחק: כל דיין שוטטל שחך - מכיא חמה עזה לעולם [שגאמר: ושחך בחק וגו'].

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ב"ב ט, ב. ראה בסה"מ תרל"ג כרך א ע' קיח. ובסה"מ תרמ"ח ע' ריו.

פסקה 10

51 וירא ראשית לו

מברכת משה לשבט גד: "וירא ראשית לוי". המאמר מיישם זאת על משה, נשמה מבחינת חכמה (ראשית), שהיא בחינת ראיה.

Deuteronomy 33:21 דברים ל"ג:כ"א

וירא ראשית לו כיישם חלקת מחלק ספון ויתא ראשי עם צדקת Havayah עשה ומשפטיו עם ישראל:

And he chose a first part for himself, For there a portion of a ruler was reserved; And there came the heads of the people, He executed the righteousness of the L-RD, And His ordinances with Israel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, כא.

52 נעוץ תחלתו בסופן וסופן בתחלתו

ספר יצירה אומר על עשר הספירות: "נעוץ סופן בתחלתו ותחלתו בסופן, כשלהבת קשורה בגחלת". כאן מדובר במה שמשה ראה בתיקון ויחידש.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א:ז'

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתו ותחלתו בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

53 שלח נא ביד תשלח

בקשתו האחרונה של משה בסנה: "בי אדוני, שלח נא ביד תשלח". המאמר מסביר זאת כביטוי לענותותו של משה לפני נשמות התיקון.

Exodus 4:13 שמות ד:י"ג

ויאמר בי אדוני שלח נא ביד תשלח:

And he said: 'Oh L-rd, send, I pray Thee, by the hand of him whom Thou wilt send

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ד, יג.

54 והנה כתר נתבאר

אור התורה מציין את הקטע הזה כסעיף 4 בהערות למאמר זה.

הערת קה"ת

באוה"ת שמות ע' עו מציין: נ"ב ד.

פסקה 11

55 כי כבד פה וכבד לשון אנכי

מחאתו של משה ליד הסנה הנוער. המאמר מפרש את "כבד פה" שלו כחוסר היכולת של האורות הגדולים של תהו להיכנס לכלים.

Exodus 4:10 שמות ד:י'

ויאמר משה אליה' בי אדוני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אלי עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי:

And Moses said unto the L-RD: 'Oh L-rd, I am not a man of words, neither heretofore, nor since Thou hast spoken unto Thy servant; for I am slow of speech, and of a slow tongue

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ד, י.

פסקה 12

56 שלח נא ביד תשלח

בקשתו של משה שה' ישלח שליח אחר, הנקראת כאן כבקשה לנשמה מעולם התיקון.

Exodus 4:13 שמות ד:י"ג

ויאמר בי אדוני שלח נא ביד תשלח:

And he said: 'Oh L-rd, send, I pray Thee, by the hand of him whom Thou wilt send

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 עניו מכל האדם

"והאיש משה עניו מאוד, מכל האדם אשר על פני האדמה". ענותותו של משה היא שורש טענתו.

Numbers 12:3 במדבר י"ב:ג'

והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה:

Now the man Moses was very meek, above all the men that —were upon the face of the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 13

58 והנה השי"ת השיב לו

באור התורה מופיעים תקצירים של מאמר זה. אחד מהם מסכם את שתי השמיטות של ספר התמונה, את פירוש הארז"ל שלפיו הראשונה היא עולם התהו, ואת נשמות חנוך ומשה; תקציר אחר מסכם את תהו ותיקון כעגולים וקו, את המשל לכוחות הנפש, ואת מעלת הרגל והמצוות

לקמן סה, ד. לקו"ת אמור לו, ג. לח, ג. תצא לה, ב. תו"ח בראשית ט, א. נתבאר באוה"ת יוהכ"פ ע' אתקס. פלה הרמון ויקרא ע' ה.

63 שם מ"ה בגימט' אדם

במילון המונחים הקבליים שב-Pardes Rimmon, בערך "אדם", נאמר: אדם סתם הוא חכמה ושם מ"ה, שכן מילוי שם בן ארבע אותיות באלפיי"ן עולה בגימטריה 45, כמניין אדם. זהו אחד המקורות לגימטריה הזאת שמביאה הערת קה"ת.

Pardes Rimmonim 23:1:43 פרדס רמונים כ"ג:א"מ"ג

אדם סתם אדם הוא חכמה והוא מ"ה שם בן ד' במלוי יו"ד ה"א וא"ו ה"א עולה מ"ה והוא חכמה כ"ח מ"ה, כ"פ הרשב"י ע"ה בתקונים. עוד נקרא אדם המלכות והוא אדם התחתון. עוד נקרא כ"ע אדם קדמון. וכן פירש הרשב"י עליו השלום בתקונים (תקונא ע' ד"קטו) לית ספירה דלא אתקרי אדם אבל אדם קדמא עלאה דכלהו כתר עליון כו'. וקראו שם אדם קדמון. ונקרא קדמון להורות כי הוא קדמון לכל האצילות. ואין ספק שלא יקרא כן אלא בהיות בתכלית ההעלם כמו האור קדמון. עוד נקרא הת"ת אדם בעלותו אל החכמה, ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

64 כמ"ש בפע"ח

בדף 78, על הפסוק "הגדת היום לה'": הבל הדיבור הוא אור מקיף לנשמה, ושורשו הוא "הבל פיו", מקור כל האורות המקיפים. מובא שם ציטוט מתניא, סוף פרק ה', בשם פרי עץ חיים.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת במדבר ח, ד. חקת נו, א. ואתחנן יא, א.

65 שע"י הברכה . . נמשך בחי' המקיף

הרבי מסביר שם שאור מקיף אינו פירושו שהוא מקיף במרחב, חלילה, שכן אין מקום שי"ך ברוחניות; הכוונה היא להשפעה שאינה מתגלית אלא נשאת בהעלם, והעולמות אינם יכולים להשיגה. משום כך היא נקראת מקיפה ולא מתלבשת.

Tanya, Likkutei Amarim 48:5-6 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ"ח:ה"ו

... אֵלָא רוּחָהּ לֹמֵר, סוֹכֵב וּמְקִיף מְלַמְעֵלָה לְעִנְיָן בְּחִינַת גִּילּוֹי הַשְּׁפָעָה, כִּי הַשְּׁפָעָה שֶׁהוּא בְּבִחִינַת גִּילּוֹי בְּעוֹלָמוֹת - נִקְרָאת בְּשֵׁם "הַלְבָּשָׁה", שֶׁמְתַלַּבֶּשֶׁת בְּעוֹלָמוֹת, כִּי הֵם מְלַבִּישִׁים וּמְשִׁיגִים הַשְּׁפָעָה שֶׁמְקַבְּלִים, מֵהַשָּׂאִין כֹּן הַשְּׁפָעָה שֶׁאֵינָה בְּבִחִינַת גִּילּוֹי אֵלָא בְּהִסְתָּר וְהָעֵלֶם, וְאֵין הָעוֹלָמוֹת מְשִׁיגִים אוֹתָהּ - אֵינָה נִקְרָאת "מְתַלַּבֶּשֶׁת" אֵלָא מְקַפֶּת וְסוֹכֵבָת. הַלֵּכָה, מֵאַחַר שֶׁהָעוֹלָמוֹת הֵם בְּבִחִינַת גְּבוּל וְתַכְלִית - נִמְצָא שֶׁאֵין הַשְּׁפָעָה אוֹר־אֵין־סוֹף מְתַלַּבֶּשׁ ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

כ"ק אדמו"ר ז"ע בקובץ ליובאוויטש שנה ב' חוברת ג (8) ע' 37 מציין ע"ז וז"ל: "מקיף אין הפירוש סובב ומקיף למעלה בבחי' מקום ח"ו כי לא שי"ך כלל בחי' מקום ברוחניות אלא ר"ל סובב ומקיף מלמעלה לענין בחי' גילוי השפעה . . ההשפעה שאינה בבחי' גילוי אלא בהסתר והעלם ואין העולמות משיגים אותה אינה נקראת מתלבשת אלא מקפת וסוכבת (תניא פמ"ח. וראה תרי"א ד"ה ת"ר מצות ג"ח ס"ו)" עכ"ל.

66 (כי הבל הפה . . פ"ה)

בתלמיל מוקדם זה חסריים הסוגריים על הבל הפה ועל תניא, פרק ה'.

הערת קה"ת

בסו"מ תקס"ה ע' קפג ליתא.

המעשיות, הקיימות רק בתיקון וכו כלים רבים. דברי הרבי שם דנים בשאלה לאיזה חלק שי"ך כל אחד מהתקצירים.

הערת קה"ת

באוה"ת שמות ע' עו נמצא קיצור: ג"ב ה. ובגליון נכתב שי"ך לסי' ג' >וכ"ק אדמו"ר ז"ע העיר שם: צ"ע הכוונה, ואולי צ"ל: לפ' א'. כי אח"ז בא קיצור פ"א מדי"ה. ע"כ. > בפ' זו נתבאר מ"ש בסו"ת שעו"ז הוא שמיטה הב' ונק' שמיטה הפחד ולפני' ה"י משיטה א' ממדת החסד. אמנם האריז"ל כתב דענין שמיטה הא' ה"ע עולם התהו ולא שה"י עולם בגשמיות כו', ובגשמיות נמשכו משם לתקן שמיטה זו והום חנוך ומשה כו', ע"כ. באוה"ת שמות ע' עו נמצא קיצור: שי"ך לסי' ד' >לסי' ד': ראה הערה שלפני ו' [=לסי' ג'] וכאן בא בקיצור פ"ב (על תיבת מקפת). — כ"ק אדמו"ר שם. ופ"ג. > נת' ההפך בין תהו לתיקון שהם עיגולים ויושר, כי עולם התהו ה"י עיגולים והוא שבתהו היו נקודות זת"ו, ותיקון פרצופים כמשל רמ"ה כחות הנפש כשהם ברמ"ה איברי הגוף זה מח' זה מח': כנראה צ"ל: תהו מח'. — הערת כ"ק אדמו"ר ז"ע. > מקפת. ומצד התלבשותו בכלים נעשה בחי' נתחב"ס וסוכ"ת מכלי שימצא ראש וסוף כו', יש מעלה ברגל מה שאינו בראש, וכן במצות מעשיות כו'. ובחי' זו לא היה בתהו רק בתיקון רביעי הכלים). אוה"ת שמות ע' עו.

59 והנה השי"ת השיב לו מי שם פה לאדם

קטע זה מצוטט שם.

הערת קה"ת

מובא בסו"מ תרכ"ז [הוצאת תש"ס] ע' ב.

60 מי שם פה לאדם הלא אנכי

הפסוק שבמרכו המאמר: "מי שם פה לאדם... הלא אנכי ה'?" כאן מתחיל אדמו"ר הזקן לקרוא אותו מילה במילה, כשהמילה "אדם" מתפרשת כאדם דתיקון.

Exodus 4:11 שמות ד':י"א

וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו מִי שֵׁם פֶּה לְאָדָם אוּ מִי־שׁוֹם אֶלֶם אוּ חֶרֶשׁ אוּ פֶקֶח אוּ עוֹר הֵלֵא אֲנֹכִי ה'

And the L-RD said unto him: 'Who hath made man's mouth? or who maketh a man dumb, or deaf, or seeing, or blind? is it not I the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 לאדם בניקוד קמץ רומז על האדם הידוע

ההערה מפנה שם לעניין "לאדם" בקמץ, כרמו לאדם הידוע.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת יתרו ע' תשפג. סו"מ תרל"ד ע' צו. סו"מ תרע"ח ע' קלג.

62 מ"ה בגימט' אדם

הקטע ההוא לחנוכה, בדף 30א, קושר את שורש הנשמה האלקית לאדם שעל הכיסא, שאת קדושתו ביקשו היוונים למנוע מישראל. לאחר מכן הוא מסביר את "הללויה" באמצעות חכמה, כוח מ"ה, שערכו בגימטריה אדם, ואומר שאדם שעל הכיסא נמשך ממה שלמעלה ממנו בהרבה — מאור אין סוף עצמו.

Genesis 3:2 בראשית ג':ב'

וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־הַנָּחָשׁ מִפִּי עֵץ־הַגֵּן נָאכֹל:

And the woman said unto the serpent: 'Of the fruit of the trees of the garden we may eat

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ת"ז בהקדמה. פרדס ערך אדם. ע"ח ש"י פ"ג. שער רחל ולא פ"ב. לקו"ת להאריז"ל שער הפסוקים בראשית ג, ב. מאו"א א, קסו. תרי"א ל, א.

And the L-RD said unto him: 'Who hath made man's mouth?
or who maketh a man dumb, or deaf, or seeing, or blind? is
?it not I the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 15

72 ואנכי אהיה עם פיך

הבטחת ה' למשה: "ועתה לך, ואהיה עם פיך והוריתיך אשר תדבר".
המאמר מפרש זאת כחיבור בין האורות של תורה ובין הכלים של תיקון.

Exodus 4:12 שמות ד:י"ב

ועתה לך ואנכי אהיה עם פיך והוריתיך אשר תדבר:

Now therefore go, and I will be with thy mouth, and teach
'thee what thou shalt speak

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 16

73 ואנכי אהיה עם פיך

הבטחת ה' למשה: "אהיה עם פיך". המאמר מפרש שה' נתן למשה את
הכלים של תיקון יחד עם האורות של תורה.

Exodus 4:12 שמות ד:י"ב

ועתה לך ואנכי אהיה עם פיך והוריתיך אשר תדבר:

Now therefore go, and I will be with thy mouth, and teach
'thee what thou shalt speak

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 נעוץ סופן בתחלתן

בספר יצירה נאמר על עשר הספירות: "סופן נעוץ בתחלתן ותחילתן
בסופן". מכיוון שהקשר פועל בשני הכיוונים, אפשר למצוא את מעלת
התיקון אפילו בתורה.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א:ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת
קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to
its beginning and its beginning linked to its end, just as the
flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and
there is not a second one, and before one what wilt thou
?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor
Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

75 שו"ה נמצא — יחד כו'

קיצור של הקטע מופיע שם: משה, שמקורו בתורה, שבו האורות מרובים
והכלים מועטים, היה כבד פה; ומכיוון שלכלי התיקון יש מעלה נפלאה,
ביקש שישלחו אדם שמקורו בתיקון. ה' השיב שהוא, עצמות אור אין סוף,
נתן את הפה לאדם של תיקון, ולכן "ואנכי אהיה עם פיך": למשה יהיו שתי
המעלות, אורות התורה וכלי התיקון.

הערת קה"ת

בסה"ד קודם הגה"ה המתחיל וע' מ"ש במ"א ע"פ ראוממך כו'. נתי' דלכך
<נתי' דלכך: מכאן ואילך קיצור פד"ה. — הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע. > משה
שהי' מתורה שאורות מרובין והכלים מועטים ע"כ הי' כבד פה ולהיות
שהכלים דתיקון יש בהם מעלה נפלאה לכך אמר שלח נא ביד תשלח יהי' מי
שיהי' מתיקון כו', והשי"ת השיבו מי שם פה לאדם דתיקון הלא אנכי עצמות

67 הכל הפה נעשה בחי או"מ

בתנאי מוסבר שהמצוות הן לבושים לנפש, והתורה היא גם מזונה וגם
לבושה; ועל אחת כמה וכמה כשהיא נאמרת בפה, "כי הכל הדיבור נעשה
בחינת אור מקיף", כפי שנכתב ב-Pri Etz Chaim. הטקסט מפנה את
הקורא לשם.

Tanya, Likkutei Amarim 5:13 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ה:י"ג
[והמזון היא בחינת אור פנימי, והלבושים בחינת מקיפים. ולכן אמרו
רבתינוז'קרונים-לברכה, שתלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות, לפי
שהמצוות הן לבושים לבד, והתורה היא מזון וגם לבוש לנפש המשפלת,
שמתלבש בה בעיונה ולמודה, וכל שכן כשמוציא בפיו בדבור, שהכל
הדבור נעשה בחינת אור מקיף, כמו שכתוב ב"פרי עץ חיים"]:

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

68 בתש"ר נחלקו הספרדים והאשכנזים

גם הערת הרבי שם דנה במחלוקת זו.

הערת קה"ת

טושי"ע או"ח סי' כח ס"ה. ראה מה שכתב ע"ז כ"ק אדמו"ר זי"ע בקובץ
ליובאוויטש הנ"ל. תורת חיים פ' שמות ע' קלו. ספה"מ תשי"ג ע' 15.

69 אם יברכו עלי' ברכה מיוחדת

ה-Shulchan Aruch פוסק שמברכים ברכה אחת על שני זוגות התפילין;
הרמ"א מוסיף שיש אומרים לברך גם על תפילין של ראש, "על מצוות
תפילין", וכך נהגו האשכנזים. בהערת קה"ת נדפס סימן 28, טעות דפוס
במקום 25.

Shulchan Arukh, Orach Chayim 25:5 שולחן ערוך, אורח חיים
כ"ה:ה'

יכוין בהנחתם שצונו הקב"ה להניח ארבע פרשיות אלו שיש בהם יחוד
שמו ויציאת מצרים על הזרוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח כדי
שנוכח נסים ונפלאות שעשי' עמנו שהם מורים על יחודו ואשר לו הכח
והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו וישעבד להקב"ה
הנשמה שהיא במוח וגם הלב שהוא עיקר התאווה והמחשבות ובוה
יזכור הבור' וימעט הנאותיו ויניח של יד תחלה ויברך להניח תפילין
ואח"כ יניח של ראש ולא יברך כי אם ברכה אחת לשתיים: הגה וי"א
לברך על של ראש על מצות תפילין אפי' לא הפסיק בנתיים [הרא"ש
הלי' ...

Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public
Domain)

70 שהמקיף דתש"ר גבוה מאד ע"כ

התמליל ההוא מוסיף כאן: האם אפשר להמשיך את האור המקיף של
תפילין של ראש, מפני שהוא גבוה ונעלה מאד.

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ה ע' קפג נוסף כאן: אם יוכל להמשיך או"מ דש"ר מפני שהוא
גבוה מאד נעלה: ע"כ.

פסוקה 14

71 מי שם פה לאדם

כעת נקרא הדבר כשאלה: מי נתן לאדם דתיקון את פיו, הכלי הממשיך אור
מקיף? התשובה היא: "הלא אנכי".

Exodus 4:11 שמות ד:י"א

ויאמר ה' אליו מי שם פה לאדם או מי־שום אֵלם או חַרֵשׁ או פֶקֶח או
עוֹר הֵלֵא אֲנֹכִי ה'

81 זה שמי

"זה שמי לעולם". ההגהה מסיימת בהפניה למאמר המאוחר יותר בתורה אור על פסוק זה.

Exodus 3:15 שמות ג':ט"ו

ויאמר עוד אֱלֹקִים אֶל־מֹשֶׁה כֹּה־תֹאמַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹקֵי אַבְרָהָם אֱלֹקֵי יִצְחָק וְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם זֶה־שְּׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר:

And G-d said moreover unto Moses: 'Thus shalt thou say unto the children of Israel: The L-RD, the G-d of your fathers, the G-d of Abraham, the G-d of Isaac, and the G-d of Jacob, hath sent me unto you; this is My name for ever, and this is My memorial unto all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אוא"ס וא"כ אנכי אהי עם פיך שיהי בך מבי המעלות אורות דתהו וכלים דתיקון, — אוה"ת שמות ע' עז.

76 ועמ"ש במ"א ע"פ ארוממך

ההערה מפנה לשם בקשר להגהה זו, שהיא מזהה כהגהת הצמח דקדק, מכאן ועד סוף המאמר.

הערת קה"ת

מכאן עד הסיום הגה"ה מכ"ק הצ"צ. ראה דרך מצותיך מצות מינוי מלך קט, א. בלקר"ת שמע"צ פ, ד מציין לכאן.

77 שו"ה ארוממך — וכדוגמא כו'

הוא מוסיף שכדי להבין היטב מדוע יש לכלים מעלה נוספת על האורות, יש לעיין במאמר על "לרוקע הארץ", המסביר גם את חיבור אורות התוהו עם כלי התיקון, "יסוד תכלית העבודה".

הערת קה"ת

ולחבין זה היטב בענין הנ"ל שיש בכלים מעלה יתירה מבאורות תמצא ע"פ לרוקע הארץ >ע"פ לרוקע הארץ: כנראה הוא דשנת תקס"ב, הגדפס בסו"ס טעמי המצות להצ"צ. — הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע שם. <כו'. ונתי"ג ענין התחברות אורות דתהו בכלים דתיקון וזהו יסוד תכלית העבודה. — אוה"ת שמות ע' עז.

78 ארוממך כי דליתני

"ארוממך ה' כי דליתני". זהו הפסוק הפותח את המאמר שאליו מתייחסת ההגהה.

Psalms 30:2 תהילים ל':ב'

אַרְוֹמְמֶךָ ה' כִּי דָלִיתָנִי וְלֹא־שָׁמַחַת אֵיבֵי לִי:

I will extol thee, O L-RD, for Thou hast raised me up, and .hast not suffered mine enemies to rejoice over me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 עומק רום

ספר יצירה מתאר את עשר הספירות כ"עומקים" שאין להם גבול, וביניהם "עומק רום ועומק תחת". ההגהה קושרת בין "ארוממך" (מן "רום") לבין "עומק רום" זה.

Sefer Yetzirah 1:5 ספר יצירה א':ה'

עשר ספירות בלי מה מדתן עשר שאין להם סוף עומק ראשית ועומק אחרית עומק טוב ועומק רע עומק רום ועומק תחת עומק מזרח ועומק מערב עומק צפון ועומק דרום אדון יחיד אל מלך נאמן מושל בכולם ממעון קדשו ועד עדי עד:

The decade out of nothing has the following ten infinitudes :
1) The beginning infinite; 2) The end infinite; 3) The good infinite; 4) The evil infinite; 5) The height infinite; 6) The depth infinite; 7) The East infinite; 8) The West infinite; 9) The North infinite; 10) The South infinite, and the only L-rd G-d, the faithful King, rules over all from His holy habitation .for ever and ever

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yetzirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

80 אבל במצות דרבנן . . בקום ועשה

הרבי מציין שעל פי זה אפשר להסביר מדוע כמה גזירות דרבנן לא נמנו, אף שאין להן יסוד בתורה.

הערת קה"ת

ובזה יש לתרץ מה שלא נמנו כמה גזירות כו' דמרבנן, אף שאין להם עיקר מן התורה — הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בד"ה מאי מברך ה"ת"ש.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Pardes Rimmonim (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/torah-ohr/shemos/3/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק